

ELI KANNATTAA MIETTIÄ TARKKAAN, MIHIN LASTAANSA
KANNUSTAA
PARTITIIVIMUODOISSA ESIINTYVIEN PLEONASTISTEN
POSSESSIIVISUFFIKSIEN TARKASTELUA

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
11.2.2022

Selina Kangas

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuskohde	1
1.2. Aiempi tutkimus	3
2. TEORIA	10
2.1. Partitiivi	10
2.2. Omistuksen ilmaisu ja possessiivisuffixit	11
2.3. Kielen kehityksestä ja morfologisista muutoksista	13
2.4. Pleonasmi	16
3. TUTKITTAVAT SANAT	19
4. AINEISTO JA METODI	24
4.1. Korpus ja internetkeskustelut aineistona	24
4.2. Metodi	27
5. ANALYYSI	31
5.1. Aineistoon liittyvät luvut	31
5.2. Syntaktinen analyysi	37
5.2.1. <i>mies</i> -lekseemin syntaktiset kontekstit	38
5.2.2. <i>lapsi</i> -lekseemin syntaktiset kontekstit	41
5.2.3. <i>nainen</i> -lekseemin syntaktiset kontekstit	44
5.3. Yhteenveto	48
6. PÄÄTÄNTÖ	58

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohde

Tutkin pro gradu -työssäni lekseemien *mies*, *lapsi* ja *nainen* partitiivimuotoja, joissa esiintyy pleonastisesti kaksi possessiivisuffiksia peräkkäin. Pleonasmi-käsitteellä viitataan työssäni ilmiöön, jossa kaksi samaa merkitystä kantavaa suffiksia esiintyy saman lekseemin sisällä peräkkäin. Esimerkiksi lauseeseen *Myös Einstein oli lastaansa vastaan mitä syvällisimmin miettein* (S)¹ on merkitty *lapsi*-lekseemin partitiivimuodossa pleonastisesti possessiivisuffiksit *-an* ja *-nsa*. Kyseistä ilmiötä on havaittavissa etenkin 3. persoonassa, jossa kummatkin possessiivisuffiksin variantit, *lastaan* ja *lastansa*, ovat mahdolliset. Kuitenkin myös sellaiset yhdistelmät, joissa 3. persoonan possessiivisuffiksi yhdistyy joko 1. persoonan possessiivisuffiksiin tai 2. persoonan possessiivisuffiksiin ovat mahdollisia.

Pleonastisia possessiivisuffiksimuotoja on havaittu viime aikoina enenevässä määrin. Aihetta on käsitelty lyhyesti esimerkiksi Kielitoimiston yleiskielen seurantatalkoissa (Korhonen 2016). Pleonasmissa on kyse morfologisesta eli kielen muotoon kohdistuvasta muutosilmiöstä, jossa semanttisesti tyhjä affiksi esiintyy sellaisessa muodossa, johon on jo merkitty morfosyntaktisilta ominaisuuksiltaan vastaava morfeemi (Müller, Ohnheiser, Olsen & Rainer 2015: luku 3). Yleiskielen normien mukaan yhteen taivutusmuotoon voi sisältyä vain yksi saman taivutuskategorian tunnus, eikä esimerkiksi sijapäätteitä tai samaa merkitystä kantavia liitteitä voi olla saman lekseemin sisällä useampia (VISK 2008 § 53).

Tutkielmani tavoitteena on kartoittaa, missä vaiheessa kielellinen, sanan rakenteeseen kohdistuva muutospyrkimys on, jossa omistajuutta merkitään yhden possessiivisuffiksin sijaan kahdella tiettyjen lekseemien partitiivimuodoissa. Aineistonani tutkielmassa toimivat Kielipankin konkordanssi-hakuohjelmalla Korpilla² kerätyt Suomi24- ja Ylilauta-internetkeskusteluaineistot. Internetkeskusteluaineiston puheenomaisuus on omiaan antamaan realistisen kuvan ilmiöstä ja sen laajuudesta suoraan oikeista kielenkäyttötilanteista (Lagus, Pantzar, Ruckenstein & Ylisiurua 2016: 15). Korpusaineisto soveltuu tutkielmaani hyvin siitäkin syystä, että esiintymistajuuden lisäksi korpus tarjoaa tietoa myös lekseemien syntaktisista konteksteista.

¹(S)-merkintä viittaa aineiston Suomi24-keskusteluihin.

² Korp on käytettävissä osoitteessa <https://korp.csc.fi/korp/>.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Millaisia pleonastisia possessiivisuffiksien yhdistelmiä aineistossa esiintyy?
- Kuinka paljon aineistossa esiintyy partitiivimuotoja, jossa on pleonastinen possessiivisuffiksi, ja miten esiintymistaajuus varioi eri lekseemien kohdalla?
- Millaisissa syntaktisissa konteksteissa pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot esiintyvät?

Tutkielmassani selvitän ensin, minkälaisia possessiivisuffiksiyhdistelmiä tutkimieni lekseemien partitiivimuodoissa esiintyy. Hypoteesini tähän liittyen on se, että 3. persoonassa pleonastiset muodot ovat kaikista yleisimpiä. Tämän hypoteesin pohjaan siihen seikkaan, että 3. persoonassa molemmat päätevariantit *-An* ja *-nsA* ovat mahdolliset, joten niiden esiintyminen yhdessä olisi kielenkäyttäjän näkökulmasta ymmärrettävämpää kuin muiden suffiksien peräkkäinen käyttö. On kuitenkin mielenkiintoista nähdä, mitä muita possessiivisuffiksiyhdistelmiä aineistossa mahdollisesti esiintyy.

Possessiivisuffiksien yhdistelmien kartoittamisen lisäksi vertailen myös lekseemikohtaisesti pleonastisten possessiivisuffiksien sisältävien partitiivimuotojen esiintymistaajuutta. Tavoitteenani on selvittää, miten pleonastisten muotojen esiintymistaajuus vaihtelee eri lekseemien välillä sekä suhteessa niiden norminmukaisten muotojen esiintymistaajuuteen aineistossani. Esiintymistaajuuden vertailussa hyödynnän myös Suomen kielen taajuussanastoa (Saukkonen, Haiplus, Niemikorpi & Sulkala 1979) verratakseni innovatiivisten muotojen esiintymistrendejä aineistossa suhteessa niiden yleiseen käyttöön. Toisen tutkimuskysymykseni kannalta oleellisin esiintymistaajuuden tarkastelu perustuu kuitenkin aineistooni ja sen pohjalta muodostettuihin suhdelukuihin.

Lopuksi tarkastelen partitiivimuodoissa esiintyvien pleonastisten possessiivisuffiksien syntaktista kontekstia aineistossa. Syntaktisella analyysillä selvitän, liittyvätkö pleonastiset possessiivisuffiksit partitiivimuotoihin erityisesti joissain tietyissä tehtävissä tai rakenteissa ja nouseeko muotojen lähikontekstista esille jotain muuta huomioon otettavaa tai systemaattista piirrettä. Käsittelen ensin kunkin lekseemin innovatiivisten muotojen tuottamien osumien konteksteja lekseemikohtaisesti. Tämän jälkeen muodostan konteksteista yhtenäisemmän kuvan vertailemalla lekseemikohtaisten syntaktisten analyysien tuloksia toisiinsa.

Tutkimani lekseemit edustavat kaikki sanahahmoltaan 2-vartaloisia, 2-tavuisia, *e-*

vartaloisia sanoja. Yhtäläisyyksien lisäksi tutkimieni lekseemien sanahahmoissa on myös eroja, joista kerron lisää luvussa 3. Partitiivin lisäksi muissakin sijamuodoissa esiintyy vastaavaa pleonastista ilmiötä (ks. luku 3), ja samanhahmoisissa sanoissa on käynnissä myös muunlaisia muutospyrkimyksiä. Tällaisia muutospyrkimyksiä ovat esimerkiksi vokaalivartaloistuminen (**lapse+a*) ja kaksoispartitiivi (**viit+tä+ä*). Vokaalivartaloistumista ovat tutkineet esimerkiksi Aunemaria Ylitalo (2020), Maria Sirviö (2020), Salli Kärkkäinen (2021) ja Sonja Liukkonen (2021). Vokaalivartaloiden yleistymistä ovat käsitelleet myös Katja Västi ja Santeri Palviainen (2020) artikkelissaan Kokeellisia näkökulmia innovatiivisiin vokaalivartalomuotoihin. Tutkin omassa kandidaatintutkielmassani (Kangas 2020) partitiivin pleonastista esiintymistä numeraaleissa *kaksi*, *viisi* ja *kuusi*.

Jo kandidaatintutkielmassani koin mielekkäänä tutkia sellaista ilmiötä, josta ei aiemmin fennistiikassa ole tehty tutkimusta. Sama asia motivoi minua myös nyt pro gradu -työni tekemisessä. Päätin jatkaa morfologisten muutosilmiöiden tutkimista, sillä aihe on mielestäni itsessäänkin mielenkiintoinen. Kielen innovaatiot ovat antoisa tutkimuskohde, jossa pääsee lähietäisyydeltä tarkastelemaan muutoksen prosessia. Erityisesti pleonasmi on ilmiönä varsin omalaatuinen. Sen luonne tuntuu ainakin osittain olevan ristiriidassa kielen foneettis-fonologisten yksinkertaistumispyrkimysten kanssa (ts. morfologisten tunnusainesten selkeyden säilyttäminen, paradigman yhtenäisyyden tavoittelu, pyrkimys vartalo-, tunnus- tai päteallomorfien määrän vähentämiseen tai allomorfien äänneasun yhtenäistämiseen sekä pyrkimys muotojen selkeähahmoitteisuuteen). (Paunonen 2003: 191.) Kieli kehittyy kuitenkin käyttäjiensä tarpeesta, eikä puhujayhteisön voida olettaa käyttävän kieltä tahallisesti tai välinpitämättömyyttään norminvastaisesti.

1.2. Aiempi tutkimus

Oman tutkielman peilaaminen aiemmin tehtyyn tutkimukseen on merkittävä osa tieteellistä konventiota. Tämä mahdollistaa osaltaan myös tutkielman merkityksen arvioimisen, kun sen pystyy suhteuttamaan osaksi tieteellistä kenttää. (Luodonpää-Manni, Hamunen & Konstenius 2020: 10–11.) Tässä luvussa esittelen omaan työhöni liittyvää tutkimusta sekä sellaista lingvististä tutkimusta, joka muuten hyödyttää minua tutkielmani teossa. Koska pro graduni aihe liittyy varsin spesifiin ilmiöön kielessä, vaatisi täsmälleen samankaltaisen ilmiön toteutuminen muissa kielissä niiltä lähes identtisen morfosyntaktisen

luonteen. Siksi olen laajentanut työhöni liittyvää aikaisempaa tutkimusta esittelevän luvun koskemaan laajemmin pleonasmia, siihen liittyviä ilmiöitä, muita meneillään olevia muutospyrkimyksiä sekä morfologisia muutoksia yleisesti. Tämä lähestymistapa aiheeseen on osoittautunut paitsi hyödylliseksi myös hyvin mielenkiintoiseksi. Uskon, että tarkastelemalla laajemmin pleonasmia ilmiönä ja sen ympärillä vallitsevia lainalaisuuksia saan hyvän käsityksen siitä, mihin oma tutkielmani lingvistisen tutkimuksen kentällä asettuu.

Possessiivisuffiksien pleonastista esiintymistä sanarakenteeseen kohdistuvana, morfologisena muutosilmiönä ei ole aiemmin tutkittu. Kyseisestä ilmiöstä löytyy tosin joitain sattunnaisia viittauksia. Esimerkiksi Kielitoimiston yleiskielen seurantatalkoissa (Korhonen 2016) moninkertaista omistamista on sivuttu lyhyesti, mutta asiaan ei ole perehdytty vielä sen tarkemmin. Kielitieteellinen yhteisö on kuitenkin tunnistanut ilmiön, ja kielenkäyttäjien pleonastiseen possessiivisuffiksin käyttöön on kiinnitetty huomiota. Nämä seikat huomioon ottaen koen, että tutkimusaiheeni on erittäin ajankohtainen.

Suomen kielen possessiivisuffikseja on tutkittu runsaasti. Esimerkiksi Mikko Laasanen (2021) tuoreeseen väitöskirjaan liitettyssä alkuperäisjulkaisussa *Meneillään oleva kielenmuutos puhutusta kielestä kirjoitettuun ja suomen possessiivisuffiksi* tarkastellaan possessiivisuffiksin käyttöä sekä puhutussa että kirjoitetussa kielessä. Laasanen vertaa tutkimustaan niihin aiemmin esitettyihin havaintoihin, että suomessa omistusliitteen käyttö olisi vähenemässä tai jopa katoamassa kielestämme kokonaan. Kuitenkin tutkimuksen tulokset ovat lähes päinvastaisia: omistusliitteiden käyttö ei ole aineiston (1940–2000) perusteella merkittävästi vähentynyt. Kyseinen ennustettu muutos etenee siis vähintäänkin odotettua paljon hitaammin. (Laasanen 2021: Julkaisu III.) Toisaalta taas Heikki Paunonen (1995) tulee Virittäjässä ilmestyneessä artikkelissaan Puhesuomen muuttuva omistusjärjestelmä siihen lopputulemaan, että omistusliitteiden käyttö olisi kielessämme vähentynyt ja että käyttö vähentyisi edelleen myös tulevina vuosikymmeninä. Paunonen tarkastelee artikkelissaan yksikön ja monikon 1. ja 3. persoonan omistusliitteiden väistymistä silloisessa helsinkiläisessä nykypuhekielessä. Artikkelin perusteella näyttäisi siltä, että possessiivisuffiksin käyttö olisi vähentynyt etenkin 1. persoonassa. (Paunonen 1995: 523–525.)

Possessiivisuffiksien käytön muutosta on tarkastellut myös esimerkiksi Markus Mattila vuonna 2019 ilmestyneessä pro gradu -tutkielmassaan. Aihetta on käsitelty Myös Riitta

Korhonen Kielikellon artikkelissa vuonna 2006. Omistuksen ilmaisu ja siihen liittyvät muutokset, etenkin sen vähittäinen väistyminen, ovat selvästi kiinnostaneet fennistiikan tutkijoita. Koska aiheesta on tehty niin laajasti meneillään olevan kielenmuutoksen tutkimusta, voisi jo yksin tästä päätellä, että possessiivisuffikseille on tapahtumassa kielisämme jotain. Muutoksen laajuutta ja sen suuntaa voi tosin tässä vaiheessa olla vielä vaikea ennustaa.

Jos keskitytään possessiivisuffiksien sijaan pleonasmiin kohdistuvaan tutkimukseen, on aihe kokonaisuudessaan fennistiikassa toistaiseksi vain vähän tutkittu, puhumattakaan suffiksien pleonasmista. Tämä voi johtua osaltaan siitä, että kyseessä on ainakin tietääksemme verrattain tuore ilmiö suomen kielessä. Kuitenkin pleonasmista löytyy yllättävänkin varhaisia viitteitä. Heidi Salmi (2010) esimerkiksi päättelee, että jo Mikael Agricolan kielessä saattaisi olla näkyvissä pleonastinen possessiivisuffiksi ($-hVn + -ns$) ilmaisussa *lakipäähänsä päälle*. Muoto näyttää äkkiseltään illatiivilta, mutta koska 3. persoonan possessiivisuffiksi on ollut heikkoasteisissa tapauksissa $*-hVn$, on kyseessä todennäköisesti omistusmuoto ’lakipäänsä päälle’. (Salmi 2010: 190.)

Suomen kielen pleonastisiin ilmiöihin on perehtynyt tarkemmin Hannele Branch. Tutkimusaiheeseeni liittyy läheisesti Branchin (2001) tutkimus *monta ~ montaa* -sanaparin tapaus, johon olen viitannut myös kandidaatintutkielmassani (Kangas 2020). Ilmiössä on niin ikään kyse morfologisesta muutoksesta. *montaa*-muoto tunnustetaan nykyään kielioopin mukaiseksi muodoksi huolimatta siitä, että siinä on aiemmin katsottu esiintyvän partitiivin päätteet *-ta* ja *-a* peräkkäin, pleonastisesti. Ennen yleiskieleen vakiintumista on *montaa*-muodon katsottu siis olevan virheellisesti muodostettu pleonastinen partitiivi kvanttoripronominista *moni*. Aiemmin norminmukaiseksi partitiiviksi tulkittu *monta*-muoto tunnustetaan kuitenkin nykyään nominatiiviksi, jonka partitiivina *montaa* puolestaan toimii. (Branch 2001: 198.) *montaa*-muodon tapauksesta on maininnut myös Maija Länsimäki (1995) Kielikellon-artikkelissaan. Länsimäen mukaan *montaa*-muoto periytyy kansankielestä, ja se on nykyään yleiskielessä hyväksytty muoto etenkin silloin, kun partitiivisuuden osoittaminen on ymmärrettävyyden kannalta tarpeen (Länsimäki 1995).

Hannele Branch (2005) on perehtynyt myös *monta*-sanan ja *-ko*-liitepartikkelin väliseen suhteeseen, jossa voi hänen tulkintansa mukaan olla vastaavasti kyse pleonasmista. ’Kuinka monta’ -merkitystä kantava *montako*-muoto voi olla peräisin jo ajalta ennen

Agricolaa, kun taas muut kyseisen liitteen sisältävät muodot vaikuttavat myöhemmin kielemme vakiintuneilta. *montako*-muoto on nyky-yleiskielessä laajasti käytössä, kun taas *kuinka monta* -ilmaus samassa merkityksessä on harvinaisempi. Tätä ilmausta käytetään ilmeisesti vain muutamalla eri murrealueella: Etelä-Savossa ja joissain kaakkoismurteissa. Nämä seikat huomioon ottaen on varsin mahdollista, että *monta*-sana on alun perinkin ollut liitteetön ja merkitykseltään kysyvä. Liite *-ko* on määrää tai mitattavaa ominaisuutta ilmaisevissa sanoissa suomen kielen vanha kysymyspartikkeli. Sen *k*-ainekselle löytyy myös vastineita useimmista lähisukukielistä. Onkin laajasti oletettu, että aineksella olisi yhteinen tausta kysyvien adverbien, kuten *koska*, kanssa. Branch pohtiikin artikkelissaan, että mikäli *monta*-sanalla on alun perin jo ollut interrogatiivinen merkitys, miksi siihen on lisätty myös kysymystä ilmaiseva *-ko*-partikkeli. (Branch 2005: 3–27.)

Etenkin Branchin (2001, 2005) tutkimien tapauksien pohjalta on mielenkiintoista pohtia, minkälaista jalansijaa samankaltaiset innovaatiot tulevat saamaan kielessämme tulevaisuudessa. Ei liene mahdoton ajatus, että pleonastisuus laajentuisi vähitellen muunkin tyyppisiin sanahahmoihin, rakenteisiin ja liitteisiin. Näin muutos voi hypoteettisesti vakiintua jopa norminmukaiseen yleiskieleen, jos kieliyhteisö katsoo suffiksin merkityksen korostuksen olevan näiltä osin tarpeellista.

Samankaltaista, merkityksen korostamiseen tähtäävää kehitystä oli havaittavissa myös omassa kandidaatintutkielmassani *Kaksoispartitiivin esiintyminen ja syntaktinen ympäristö numeraaleissa* kaksi, viisi ja kuusi (Kangas 2020). Pro gradu -työni tavoitin keräsin aineistoni myös kandidaatintutkielmaani Korp-hakuohjelmalla Suomi24-keskustelupalstalta. Kandidaatintutkielmassani tulin siihen lopputulokseen, että partitiivin pleonastista käyttöä esiintyy ja sen käyttöön liittyy käynnissä oleva muutospyrkimys. Tämä muutos on todettu ainakin lukumäärää ilmaisevissa sanoissa, kuten *kaksi*, *viisi*, *kuusi* ja jo aiemmin mainitsemissani *moni*-sanassa. Kaksoispartitiivit toimivat vastaavissa syntaktisissa tehtävissä kuin norminmukaiset partitiivit yleensä. Yleisin syntaktinen tehtävä kaksoispartitiivisella muodolla oli objekti, kuten lauseissa *Kriittisimmiks väitti noita kahtaa ekaa* ja *Ei voi palvella kahtaa eri herraa*. Koska objekti on partitiivin yleisin sija, oli odotuksenmukaista, että tulokset olisivat tämän suuntaisia. Objektin lisäksi adverbiaalit (ennen *viittää aamulla*, *kuuttaa kuukautta*) sekä idiomaattiset, predikaatteina toimivat verbimuodot (*olla kahtaa eri mieltä*, *olla kahtaa sanaa*) edustivat kaksoispartitiivin tehtävinä aineistossa.

Maailmanlaajuisesti lingvistiikassa on tehty jonkin verran pleonasmia käsitteleviä tutkimuksia. Erityisesti englannin kielessä semanttinen pleonasmi on herättänyt mielenkiintoa kielentutkijoiden piireissä, sillä ilmiö on englannissa varsin yleinen. Aihetta ovat tutkineet esimerkiksi Kashefi, Lucas ja Hwa (2018) artikkelissaan *Semantic pleonasm detection*. Saman tyyppistä tutkimusta on tehnyt myös Epogel (2014). Tutkimuksessaan *Duplication in Cameroon English: Pleonasm or heightening the degree of idea expressed?* Epoge keksitty semanttiseen pleonasmiin tietyssä Afrikassa puhutussa englannin kielen muodossa. Sari Mutia Ariani (2015) on tutkinut pleonasmia englanninkielisten kappaleiden sanoituksissa. Ariani toteaa, että esimerkiksi ilmaisussa *every single day* on toisteisesti ilmaistu, sillä siinä esiintyvät samaa tarkoittava lekseemit *every* ja *single*. Poistamalla toisen sanoista merkitys ei muutu. Näissä tutkimuksissa esille nousee vahvasti juuri se seikka, että pleonasmilla halutaan korostaa sen ilmauksen merkitystä, johon ilmiö kohdistuu. Vaikka semanttinen pleonasmi ei liity suoraan omaan työhöni, saa sitä kuvailemalla kuvan pleonasmin perusluonteesta sekä ilmiön motiiveista. Leksikon semantiikan, eli juuri kyseisen semanttiselta merkitykseltään samanlaisten sanojen toistamisen, sijaan affiksien pleonasmissa on kyse puolestaan itsenäisten morfeemien toistamisesta. Yhtä kaikki kyse on toistosta, vaikka se keskittyykin eri tasoon kielessä.

Vaikka semanttinen pleonasmi tuntuu olevan pleonasmin tutkimuksessa suosituin aihe, on myös affiksien pleonasmilla tutkimuskentällä oma roolinsa. Esimerkiksi Benjamin Kantor (2019) on tutkinut interrogatiivin pleonasmia heprean kielessä ja seemiläisissä kielissä yleensä. Tutkimuksessaan *Where does 'ayye come from? Proclisis and affix pleonasm in Biblical Hebrew interrogatives 'e and 'ayye** Kantor tulee tutkimuksessaan siihen lopputulokseen, että *-ay*-pääte interrogatiivissa on sama adverbiaalinen pääte, joka löytyy lukuisista akkadian kielen sanoissa olevista päätteistä (*mati*, *timali*) ja myös joistain seemiläisistä kielistä. Tästä tapauksesta Kantor käyttää myös käsitettä affiksien pleonasmi (*affix pleonasm*) tai ylikorostaminen (*overcharacterization*).

Hieman poiketen valtavirran käsityksestä siitä, että affiksien pleonasmi tuottaa poikkeuksetta kieliopillisen virheen, Albert Ortmann (1999) ilmaisee tutkimuksessaan *Affix repetition and non-redundancy in inflectional morphology*, että näennäisesti toisteisilla affikseilla olisi kuitenkin oma semanttinen roolinsa merkityksen ilmaisemisessa. Affiksien pleonasmia näyttää esiintyvän hyvin laajasti agglutinoivissa kielissä kieliperheestä tai maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Esimerkiksi japanin kielen affiksien

pleonasmista tutkimusta on tehnyt Tsuyoshi Sawada (2005) ja saamen kielen affiksien pleonasmiin on taas perehtynyt Joel A. Nevis (1986).

Pleonasmin lisäksi suomen kielessä on tietyn hahmoisissa sanoissa huomattu viime aikoina myös muunlaisia muutospyrkimyksiä enenevässä määrin. Näistä yksi on vokaalivartaloistuminen. Fennistiikassa muutospyrkimyksiä on tutkinut esimerkiksi Emma Korja (2021) pro gradu -työssään *Kaikkeä paskaa sitä täytyy kokea ja näkeä : Vokaalivartaloistuminen* nähdä-verbien *A-infinitiivissä*. Korja tutkii työssään vokaalivartaloiden yleistymistä internetkeskusteluaineistossa ja tulee siihen lopputulokseen, että kyseinen kielellinen muutos on edennyt jo suhteellisen pitkälle.

Myös Essi Pöyhtäri (2021) on tutkinut pro gradussaan *Mitenkähän tulenee onnistumaan tämä systeemi : Vokaalivartaloistunut potentiaali keskustelupalsta-aineistossa* Korjan (2021) tavoin vokaalivartaloistumista internetkeskusteluaineistossa. Pöyhtäri tarkastelee potentiaalinen norminvastaisia, vokaalivartaloisia muotoja (*tulla : tulee > *tulenee*). Pöyhtäriin mukaan tämän tyyppinen innovaatio näyttäisi olevan kielessämme myös pitkällä. Oman tutkielmani kannalta Pöyhtäriin pro gradu -työn tekee erittäin mielenkiintoiseksi se, että hänenkin aineistossaan on lukuisia viitteitä pleonasmista. Pöyhtäri ei tutkielmassaan keskity kuitenkaan pleonasmiin. Aineistossa esiintyy vokaalivartaloistuneen **tulenee*-muodon ohella myös **tullenee*-muoto. Tämä voidaan tulkita pleonastiseksi muodoksi, sillä siinä on useampia potentiaalinen tunnuksia peräkkäin.

Jussi Ylikoski (2005) on kirjoittanut morfologisten ja semanttisten innovaatioiden tutkimusnäköyksiä artikkelin *Puhe ja kieli* -julkaisuun. Ylikoski tarkastelee artikkelissaan *tekeen-* ja *tekees-*tyyppisten verbimuotojen semantiikkaa ja murremaantiedettä. Artikkelissa pääroolissa on kokeellinen aineisto. Kuitenkin artikkelin aineistona on käytetty oman tutkielmani tavoin myös internetin puheenomaista kieltä, joka antaa realistisen kuvan morfologisen muutosilmiön tämänhetkisestä tilanteesta. Vaikkakin lähestymiskulma kielen variaatioon on artikkelissa lähinnä sociolinguistinen, kertoo se hyvin, miten kielen muutosta voidaan tutkia monesta eri näkökulmasta samankaltaisen aineiston avulla. Kielellinen muutos on samalla aina sekä linguistinen että sosiaalinen ilmiö (Paunonen 2003: 190).

Morfologisiin muutoksiin on tietysti yleisemmällä tasolla perehdytty sekä fennistiikassa

että lingvistiikassa yleensäkin. Esimerkiksi Urho Määttä (1994) on väitöskirjassaan *Funktionaalinen selittäminen morfologiassa* käsitellyt kielen muutoksen evolutionaarista mekanismia. Tutkimus ei keskity tarkasti yhteen tiettyyn ilmiöön esimerkiksi sanarakenteessa, vaan tarkastelee morfologisia muutoksia laajemmilta osin. Jotta yksittäistä morfologista muutosilmiötä voisi tarkastella lähemmin, on ensin ymmärrettävä, mistä kielenmuutoksissa pohjimmiltaan on kyse.

Esimerkki aiheeltaan rajatummasta morfologian tutkimuksesta on Leslau Wolfin (1969) artikkeli morfologisista muutoksista Etiopiassa puhutuissa kielissä. Wolf tarkastelee artikkelissaan *Frequency as determinant of linguistic changes in the Ethiopian languages* erityisesti sitä, miten tietyt muutokset näkyvät yleensä harvemmin käytettyjen sanojen kohdalla. Tämä on oman tutkimukseni kannalta mielenkiintoinen tutkimus siinä mielessä, että voin myös itse verrata tutkimieni lekseemien norminmukaisten muotojen määrää pleonastisten muotojen määrään ja selvittää, toteutuuko sama trendi omassa tutkielmasani.

2. TEORIA

Tutkimukseni teoriaosuudessa taustoitan tutkimukseeni liittyvää teoriataustaa siten, että luku sisältää mahdollisimman kattavasti sekä tutkittaviin muotoihin liittyvät seikat että tutkittavan ilmiön luonteen.

Luvussa 2.1 avaan ensin partitiivin ominaisuuksia sijamuotona sekä osana suomen kielen sijamuotojärjestelmää. Luvussa 2.2 kerron omistuksen ilmaisusta yleisemmällä tasolla, mutta keskityn kuitenkin omistamisen käsitteeseen etenkin suomen kielen possessiivisuffiksien näkökulmasta. Tämä tarkoittaa possessiivisuffiksien tarkastelua itsenäisinä morfeemeina sekä osana suomen kielen morfosyntaksia. Teoriaosuudessa on perusteltua käsitellä kieltä muuttuvana ilmiönä ja etenkin morfologisen muutoksen luonnetta. Luvussa 2.3 taustoitan, mitä kielen muutokselle yleensä tarkoitetaan, miksi kieli muuttuu ja onko kielessä olemassa jotain selkeää kontekstia tai vaihetta, jossa muutosta todennäköisimmin tapahtuu. Teoriaosuuden viimeisessä luvussa 2.4 määrittelen pleonasmin käsitettä aiempaa yksityiskohtaisemmin. Pleonasmi voi olla monelle sekä käsitteen että ilmiön tasolla vieras, ja sillä on monenlaisia ilmentymiä kielen eri tasoissa. Oman tutkielmani kannalta oleellisin pleonasmin ilmentymä on affiksien pleonasmi. Koska suomen kielessä prefiksillä ei ole samanlaista kieliopillista roolia kuin suffikseilla eikä pleonasmi kielessämme oikeastaan ylety niihin, kohdistuu tutkielmani nimenomaisesti suffikseissa esiintyvään pleonasmiin.

2.1. Partitiivi

Suomen kieli on luonteeltaan agglutinoiva, ja sen taivutusjärjestelmä perustuu sanavartaloihin ja erilaisiin taivutustunnuksiin. Taivutustunnukset ovat sidonnaisia morfeemeja, affikseja, jotka liittyvät sanan vartaloon. (VISK 2008 § 53.) Lauseessa sijapääte osoittaa eri lekseemien funktioita suhteessa toisiinsa. Sijapäätteillä on merkittävä rooli suomen kaltaisissa kielissä, sillä sanajärjestys ei yksin kerro sanojen syntaktisista tehtävistä. (Toivainen 1985: 7).

Partitiivi on yksi suomen kieliopillisista sijamuodoista, ja se ilmaisee lauseessa yleensä esimerkiksi rajaamattomuutta, indefiniittistä määrää, joukkoa tai ainetta. Partitiivilla on

kaksi päätevarianttia: *-A* ja *-tA*. Kummatkin varianteista esiintyvät sekä yksikössä että monikossa. Yksikössä *-A*-pääte liittyy lyhyeen vokaaliin päättyvään vartaloon (*koira+a*, *neljä+ä*) ja *-tA*-pääte puolestaan pitkään vokaaliainekseen (*maa+ta*) tai konsonanttiin päättyvään vartaloon (*mies+tä*, *nais+ta*, *las+ta*). (VISK 2008 § 87.)

Lauseessa partitiivilla on monta tehtävää. Se voi toimia objektina, subjektina, predikatiivina, adverbiaalinen sijana tai statusrakenteen osana. Objektin sijana partitiivi on yleisin, sillä objekti on partitiivissa merkitykseltään kielteisessä muodossa, osana rajaamatonta lausetta tai ilmaisemassa epämääräisyyttä tai jaollisuutta. Esimerkiksi lauseissa *hän katsoi maalaus+ta* ja *hän ei katsonut maalaus+ta* partitiiviobjekti ilmaisee rajaamatonta aspektia ja kieltoa. Subjektin sijana partitiivi puolestaan on harvinainen, mutta kuitenkin mahdollinen. Esimerkiksi lauseessa *nais+i+a katsoi jalkapalloa* partitiivisubjekti ilmaisee kvantitatiivista epämääräisyyttä. Kvantitatiivista epämääräisyyttä partitiivi voi ilmaista myös osan sijana (*hän harjoitteli maalaamista vuos+i+a*) tai statusrakenteessa (*maalaus lojui kaapissa pöly+ä pinnassaan*). Predikatiivissa partitiivi viittaa subjektin jaollisuuteen tai ilmaisee kokonaisuuden osaa: *ihmiset olivat tyytyväis+i+ä näkemäänsä*, *pöytä on kokonaan puu+ta*. (VISK 2008 § 1234.)

Partitiivilla voi toimia myös tehtävissä, joissa se ei ilmaise selvästi rajaamattomuutta. Partitiivisijainen substantiivilauseke toimii usein numeraalin tai mitta-, osa- tai ryhmäsanan täydennyksenä (*neljä hieno+a maalaus+ta*, *joukko suuria taiteilijoi+ta*, *hei+tä nopeammin*) tai komparatiivin täydennyksenä (*tämä maalaus onnistui edellis+tä huonommin*). Partitiivi toimii myös joidenkin adpositioiden täydennyksen mahdollisena rektiosijana (*sinu+a varten*). Partitiivisijaisella adverbiaalilla voidaan ilmaista syytä: *hän pilasi maalauksen oma+a huolimattomuut+ta+an*. Partitiivilauseke ilmaisee myös reittiä liikeverbien objektina: *hän meni tä+tä tie+tä*. Eräät partitiivimuodot ovat leksikaalistuneet adverbeiksi (*hilja+a*, *luja+a* ja *taka+a*). Partitiivia esiintyy myös kiteymissä, joissa ensimmäisenä osana on yleensä adessiivisijainen sana: *tällä kerta+a*, *missä kohta+a*. Partitiivi on tyypillinen sija myös tervehdyksissä ja toivotuksissa, kuten *päivä+ä*, *hyvä+ä joulu+a* ja *tervetulo+a*. (VISK 2008 § 1234.)

2.2. Omistuksen ilmaisu ja possessiivisuffiksit

Omistuksen ilmaisu on universaali ominaisuus kielissä. Jokaisen kielen voidaan olettaa omaavan ainakin jonkinlainen ilmaisutapa omistamiselle. (Heine 1997: 1.) Omistuksen merkintätavat kielissä puolestaan vaihtelevat. Suomen kaltaisen agglutinoivan kielensuffiksillisen taivutuksen vastine esimerkiksi indoeurooppalaisissa kielissä on monesti possessiivipronominien käyttö. Esimerkiksi englannin kielessä kyseinen possessiivipronomini on *my*, saksassa *mein* ja ruotsissa *min*. (Remes 2009: 96.)

Suomen kielessä omistusta ilmaistaan possessiivisuffiksilla. Kun suomen kielessä omistusliitteellisten muotojen edellä käytetään persoonapronominissa genetiivimuotoa, voidaan puhua possessiivikongruenssista. (*minu+n lasta+ni*) (Remes 2009: 97). Possessiivisuffiksit kiinnittyvät nomineihin ja muihin nominaalisiin muotoihin ja ilmaisevat sananmuodossa persoonaa. Possessiivisuffikseja on suomen kielessä 6 kappaletta. 1. ja 2. persoonassa on yksikön ja monikon suffiksit. 3. persoona puolestaan on luvun suhteen neutraali. (VISK 2008 § 95.) Olen havainnollistanut suomen kielen possessiivisuffikseja *lapsi*-lekseemin avulla taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Suomen kielen possessiivisuffiksit.

Persoona	Yksikkö	Monikko
1.	<i>lasta+ni</i>	<i>lasta+mme</i>
2.	<i>lasta+si</i>	<i>lasta+nne</i>
3.	<i>lastan+nsa</i>	<i>lasta+nsa</i>
	<i>lasta+an</i>	<i>lasta+an</i>

1. persoonan omistusliitteet ovat *-ni* ja *-mme*, 2. persoonan puolestaan *-si* ja *-nne*. Omistusliitteinä 3. persoonassa toimivat variantit *-Vn* sekä *-nsA^x*. Tunnus *-Vn* esiintyy taivutusmuodoissa lyhyen vokaalin jäljessä ja vaihtelee *-nsA^x*-tunnuksen kanssa. Yleiskielessä *-Vn* (*las+ta+an*) on sijapäätteiden jäljessä selvästi tavallisempi kuin *-nsA^x* (*las+ta+nsa*). Toisaalta variantti *-nsA^x* on yksinomainen yksikön nominatiivissa, *n*:ään loppuvissa sijoissa ja *A*-vartaloisten sanojen yksikön partitiivissa. (VISK 2008 § 95.)

Possessiivisuffiksien mahdollisuudessa liittyä nomineihin on monenlaisia rajoituksia. Tutkimani sanasto kuuluu sanaluokaltaan substantiiveihin, joka on tyypillisintä possessiivisuffiksien aluetta. Myös se, mitä persoonan ilmaisu tarkalleen ottaen tarkoittaa, vaihtelee sanaluokittain.

Possessiivisuffiksi viittaa aina persoonaan, mutta persoonaan viittaaminen voi tarkoittaa eri asioita. Omistajuuden tai kuuluvuuden lisäksi possessiivisuffiksi voi ilmaista esimerkiksi tekijyyttä (infiniittiset muodot) ja toisinaan sidontaa (sama persoona kuin lauseen subjektilla). Possessiivisuffiksi voi liittyä esimerkiksi genetiivitäydennyksen saaviin suhteusadjektiiveihin (*kaltaise+mme*) tai esiintyä tilaa ilmaisevissa adverbeissa (*selällä+än*). (VISK § 96.) Possessiivisuffiksit eivät siis liity vapaasti sanaluokkien välillä. Ne liittyvät lähinnä substantiiveihin ja postpositioihin. Joissain tapauksissa ne voivat liittyä myös adjektiiveihin ja infiniittisiin rakenteisiin. (VISK § 1294.)

Possessiivisuffiksien käyttö eroaa osin merkittävästikin kirjakielen ja puhekielen välillä. Paunonen (1995: 507) esittää, että Helsingin puhekielessä esimerkiksi yksikön 1. persoonassa olisi omistusrakenteissa käytössä 5 vaihtoehtoa, jotka ovat seuraavat:

1. *minun kirjani, minun kirjassani*
2. *kirjani, kirjassani*
3. *minun kirja, minun kirjassa*
4. *mun kirjani, mun kirjassani*
5. *mun kirja, mun kirjassa*

Remes (2009) arvelee Paunosen (1995) listauksen pohjalta, että muodot, joissa ei esiinny suffikseja, olisivat peräisin Uudenmaan murteista. Kyse voi olla kuitenkin yhtä lailla myös ilmiöstä, joka juontuu pikemminkin Helsingin vahvasta kaksikielisyydestä ja ruotsin kielen vaikutuksesta. (Remes 2009: 97.)

Koska omistuksen ilmaisu vaihtelee kielittäin hyvinkin merkittävästi, on se oikeastaan aika epämääräinen käsite. Ei voida esimerkiksi väittää, että olisi olemassa jotain tiettyä omistukseen liittyvää rakennetta tai edes ominaisuutta, joka pätsisi kaikkiin tai suurimpaan osaan kielistä. Rakenteen sijaan omistamista on tarkoituksenmukaisinta ajatella käsitteenä. Omistaminen on siis tässä tapauksessa käsite, jonka erilaisia nimityksiä tai ilmeneismuotoja tutkitaan. (Baron, Herslund & Sørensen 2001: 1.)

2.3. Kielen kehityksestä ja morfologisista muutoksista

Kieli on luonteeltaan muuttuva, ja jokin osa kielestä on aina muutoksen alainen.

(Paunonen 2003: 187.) Muutoksen voi laukaista pienikin tekijä. Monesti laajallekin levinneiden muutosten taustalla on esimerkiksi alun perin vain pienen ryhmän käyttämä variantti. Kuitenkin yhdestäkin puhujasta lähtöisin oleva kielellinen innovaatio tai uudennos voi levitä koko kieliyhteisön käyttämäksi (Koivisto 2013: 339).

Kielen kehitykseen liittyviä muutostyyppejä on monenlaisia. Erilaiset muutokset voidaan jakaa fonologisiin muutoksiin, morfologisiin muutoksiin, semanttisiin muutoksiin tai syntaktisiin muutoksiin. Myös leksikon tasolla muutokset ovat mahdollisia. Muutosten moninaisuudesta huolimatta kaikki muutostyypit ovat strukturalistisen käsityksen mukaan tavalla tai toisella kytköksissä toisiinsa. Esimerkiksi juuri morfologiset muutokset eivät ole erillään fonologisista tai edes syntaktisista muutoksista, vaikka puhutaankin käytännössä kielen eri tasoista. Vaikeaksi kielen muutosten tutkimisen – ja erityisesti morfologisten muutosten tutkimisen – tekee se, että olemassa olevien aineistojen pohjalta on vaikea muodostaa tarkkoja teorioita. Erityisesti morfologian rakenteeseen liittyvät teoriat koko kieliopin kontekstissa ovat suhteellisen uusia. (MacMahon 1994: 69.)

Sen tyyppistä vaihtelua, jossa sanarakenne käy läpi asteittaista muutosta, kutsutaan morfologiseksi muutokseksi. Muutokset voivat olla yhteydessä niin kielensisäisiin seikkoihin kuin kielenulkoisiin ilmiöihin. Paunosen (2003) mukaan morfologinen muutos on eräänlainen vastamuutos foneettis-fonologiselle muutokselle. Tässä yhteydessä foneettis-fonologisella muutoksella tarkoitetaan äänne­muutosta, jolla on kiinteä suhde morfologiseen muutokseen. Morfologisen vastamuutoksen perusteluina ovat usein esimerkiksi pyrkimys morfologisten tunnusaineiston selkeyden säilyttämiseen, paradigman yhtenäisyyden tavoitteluun, pyrkimys vartalo-, tunnus- tai päätteallomorfien määrän vähentämiseen tai allomorfien äänneasun yhtenäistämiseen sekä pyrkimys muotojen selkeähahmoit­teisuuteen. (Paunonen 2003: 191.)

Aiemman kielenmuutosta koskevan tarkastelutavan mukaan muutosvaiheiden katsottiin olevan kielen elämässä eräänlaisia häiriötiloja, joista pyritään ensisijaisesti pääsemään eroon (Paunonen 2003: 187). Myös niiden tapausten, joissa saman morfologisen kategorian kielenaines on merkitty kahdesti, on katsottu olevan kielen saastumista (Fertig 2013: 65). Nykyään kielen luonne käsitetään pääsääntöisesti muuttuvaksi eikä muutosta koeta välittömänä uhkana kielelle. Esimerkiksi kaksoispartitiivisen *montaa*-muodon koetaan nykyisin välittävän partitiivin merkitystä *monta*-muotoa paremmin (Branch 2001: 196).

Kielen muutosten kärjessä ovat usein sellaiset tapausryhmät, joissa muutos on kielen muun järjestelmän kannalta esteettömintä (Paunonen 2003: 199). Tuntuukin luonnolliselta, että kvanttoripronominista *moni* liikkeelle lähtenyt kielellinen innovaatio laajenee ensin numeraaleihin (ks. esim. Kangas 2020), joilla on määrää ilmaisevien pronomien kanssa paljon yhteisiä ominaisuuksia. Tämän kaltaisten tapausten yhteydessä nouseekin juuri esille se fakta, että koska kielenmuutokset ovat kaikki osa samaa järjestelmää, ne myös kytkeytyvät monesti yhteen (Paunonen 2003: 188).

Kielen muutokseen kuulee usein viitattavan kielen evoluutiolla. On kuitenkin kiistelty siitä, voidaanko luonnontieteellisiä termejä sekoittaa huoletta lingvistiikkaan ja kuinka tarkoituksenmukaista on rinnastaa kieli termiin, jolla tarkoitetaan ensisijaisesti elävien eliöiden evolutionaarista kehitystä. Kielen ja siihen liittyvien ilmiöiden ja etenkin kielenmuutoksen kohdalla voidaan kuitenkin kohtuullisen turvallisesti puhua juuri evoluutiosta. (MacMahon 1994: 314–315.) Tietyn tarkastelutavan mukaan morfologiset muutokset olisivat aina seurausta foneettis-fonologisista muutoksista. Tämän käsityksen mukaan morfologiset muutokset toimivat siis kielen kehityksessä foneettisia muutoksia tasoittavina tekijöinä. Koska kielen eri tasoilla tapahtuvat muutokset vaikuttavat toisiinsa, luovat ne yhdessä eräänlaisia muutosketjuja. Foneettis-fonologisten ja morfologisten muutosten suhteen on näissä katsottu olevan hyvinkin kiinteä. Perusteluita foneettisen muutoksen aiheuttamalle morfologiselle vastareaktiolle ovat esimerkiksi, että kieli pyrkii säilyttämään morfologisten tunnusainestensa selkeyden, tavoittelemaan yhtenäistä paradigmaa, vähentämään allomorfiin määrää sekä yhtenäistämään allomorfiin äänneasuja. Kieli pyrkii myös selkeähahmoitteisuuteen. Muutosketjut voivat joko seurata toisiaan kronologisesti tai esiintyä limittäin. (Paunonen 2003: 190–191, 195.)

Katokehitys on morfologisten muutosten tutkimuksessa ja etenkin historiallisessa kielitieteessä tuttu ilmiö. Muutostyyppinä katokehitys tuntuu loogiselta kehitysaskelelta, jos ottaa huomioon sen, miten kieli on luonteeltaan yksinkertaistumiseen pyrkivä. Esimerkki katokehityksestä on pohjoisviron sananloppuinen *-n*, joka ei nykyään esiinny kuin verbien yksikön 1. persoonan muodoissa (*ma kirjutan*, *ma loen* mutta *poeg* : yks. gen. *poja*). Katotendenssi on tapahtunut perinteisesti yksi muotoryhmä kerrallaan. (Paunonen 2003: 192–194.) Vastaava esimerkki taivutusjärjestelmän yksinkertaistumisesta löytyy myös omasta kielestämme. Suomen kielen possessiivisuffiksin semanttinen käyttö on laajentunut kielen alkuajoista. Laajentumisen vaikutuksesta possessiivisuffiksin taivutus on

muuttunut askeleen yksinkertaisemmaksi. Esimerkiksi varhaiskantasuomessa possessiivisuffiksilla on mahdollisesti ilmaistu omistettavien asioiden lukumäärää. Esimerkiksi **kalami* on tarkoittanut 'yksi kalani' ja **kalanni* taas 'monet kalani', sillä omistettavan useutta on ilmaistu **n*-tunnuksella. (Turusen 2012: 25 mukaan Hakulinen 1979: 112–113 & Häkkinen 1994: 213.)

Siinä missä taivutusjärjestelmän yksinkertaistuminen tuntuu kielen kehityksen kannalta paikoin tarpeenmukaiselta, ei kielenaineksen lisääminen samalla tavalla sovi kielen yksinkertaistumispyrkimyksiin. Toisaalta, kuten Länsimäki (1995) asian esitti *montaa*-sanan tapauksen kohdalla, merkityksen korostamisen kannalta voi kielenkäyttäjistä tuntua tarpeelliselta lisätä korostavia tai toisteisia aineksia tiettyihin muotoihin.

Morfologisten muutosten teoria ottaa kantaa myös sanojen frekvenssiin eli esiintymistiheyteen. Koska 2-tavuiset *e*-vartaloiset sanat ovat usein keskeistä vanhaa sanastoa, ovat niiden taivutussuhteet säilyneet myös hyvin. Kuitenkin, kun vanhojen sanojen frekvenssi muuttuu ympäristön eli kielenkäyttäjien vaikutuksesta, ovat ne myös alttiimpia muutokselle. Muutokset tapahtuvat pääsääntöisesti sellaisissa ryhmissä, jotka sijoittuvat muutosalttiille strukturaaliselle reuna-alueelle. Toisin sanoen keskusalueella muutosta ei tapahdu yhtä helposti. Reuna- ja keskusalueet voidaan määritellä siten, että morfologisen järjestelmän näkökulmasta vähemmän alttiimmilta muutoksille vaikuttavat käyttöfrekvenssiltään suuremmat sanat sekä sellaiset muotoryhmät ja taivutustyyppit, joilla ei ole allomorfiasta vaihtelua. (Paunonen 2003: 207–211.) Paunosen teorian soveltaminen tutkimiini lekseemeihin on mielenkiintoinen, sillä toisaalta lekseemeillä *mies*, *lapsi* ja *nainen* on allomorfiasta vaihtelua, mutta toisaalta ne taas ovat yleiseltä käyttöfrekvenssiltään suhteellisen korkealla. Käsittelen lekseemeihin liittyviä seikkoja tarkemmin luvussa 3.

2.4. Pleonasmi

Pleonasmia esiintyy lähes jokaisella kielen eri tasolla. Oma tutkielmani keskittyy kielen morfologiseen tasoon, affiksien pleonasmiin, jossa semanttisesti tyhjä morfeemi esiintyy sellaisessa muodossa, johon on jo merkitty morfosyntaktisilta ominaisuuksiltaan vastaava morfeemi (Müller ym. 2015: luku 3). Esimerkiksi lauseessa *Olen valmis seuraamaan miestääni vaikka maailman ääriin* (S) *mies*-lekseemin partitiivimuodossa esiintyvät

pleonastisesti possessiivisuffiksit *-Vn* ja *-ni*. Lauseessa *Onneksi on miehiä, jotka ei pidä naisiaansa tyytyväisinä suhteessa* (S) puolestaan *nainen*-lekseemin partitiivimuodossa esiintyvät pleonastisesti possessiivisuffiksit *-Vn* ja *-nsA*.

Pleonasmilla on kielen eri tasoilla erilaisia vaikutuksia. Esimerkiksi juuri morfologisella tasolla pleonastisuus tuottaa lähes poikkeuksetta muotoja, joiden koetaan kielen silloisella kehitystasolla olevan norminvastaisia. Toisaalta pleonastisuudesta puhutaan lingvistikassa usein myös semanttisena ilmiönä. Esimerkiksi englanninkielisessä lauseessa *I received a free gift* ('vastaanotin ilmaisen lahjan') voidaan ajatella *free*-sanan olevan pleonastinen lisäys, sillä sana *lahja* implikoi jo itsessään sitä, että kyseinen lahja on vastaanottajalleen ilmainen. (Kashefi, Lucas & Hwa 2018: 225–226.) Semanttisella pleonasmilla voi siis olla modifioiva tehtävä sellaisten lekseemien rinnalla, jotka jo luonnostaan koodaavat sitä merkitystä, jonka kyseinen modifioija antaa. (Müller ym. 2015: luku 3.) Suomen kielen leksikossa esimerkkejä tämän tyyppisestä semanttisesta pleonasmista ovat esimerkiksi ilmaisut *kuollut ruumis* tai *nopea luonnos*.

Affiksien pleonasmi on universaali, laajalle levinnyt ilmiö kielissä. Affikseihin kohdistuvaan pleonasmiin törmää niin sanojen taivutuksessa kuin niiden johtamisessa. Affiksien pleonasmia voidaan parhaiten selittää siten, että se on jo yhden semanttisen tehtäväärvon sisältävään muotoon lisätty ja samaa arvoa koodaava merkintä. Muotoon lisätään eksplisiittinen merkintä, vaikka samainen muoto sisältää jo saman merkityksen sisältävän merkinnän. Näin ollen siis muodossa *lastaansa* possessiivisuffiksit *-Vn* ja *-nsA* edustavat kummatkin samaa arvoa, koska ne kantavat samaa semanttista merkitystä. Affikseista suffiksien pleonasmia esiintyy yleisesti enemmän kuin prefiksien pleonasmia. (Müller ym. 2015: luku 3.)

Suomen kielessä suffiksien pleonasmia on toistaiseksi voinut havaita parhaiten eri murteissa. Vaihtoehtoisesti havaintoja pleonasmista on voitu vertailla sukukielissä esiintyviin pleonasmitapauksiin. Näissä tapauksissa toistuvat muodot eivät välttämättä ole täysin identtisiä, mutta kantavat kuitenkin samaa semanttista arvoa. Esimerkiksi vatjan kielessä *sähääsee* ('sähän') voidaan havaita kaksi illatiivin päätettä. Alun perin *h*-loppuisten nominien illatiivisuffiksi oli sibilantiaalukuinen eli muotoa *-sen* ~ *-seen* ~ *-sse*. (Kokko 2007: 143.)

Se, kuinka kollektiivisena joukkona erilaisia pleonasmin ilmentymiä voidaan pitää, on kiisteltyä. Semanttinen pleonasmi eroaa suffiksien pleonasmista ainakin siinä mielessä, että semanttisessa pleonasmissa voidaan katsoa olevan kyse lähinnä kirjoittajan omista mieltymyksistä, kun taas affiksien pleonasmi riitelee käytännössä yleensä aina oikeakielisyyden kanssa siitäkin huolimatta, että sen motiivina olisi myös merkityksen korostaminen tai sen painottaminen. Esimerkiksi Branch (2005: 22) esittää, että juuri halu selventää *monta*-sanana merkitystä tarkoituksessa 'kuinka monta; kuinka paljon?' on voinut olla syy *montako*-muodon syntyyn. Näkökulmasta, jossa kieltä tarkastellaan koko ajan muutosta läpikäyvänä ilmiönä, katsotaan pleonasmin olevan kielessä ohi menevä tila. Yksi muoto voi olla selvästi vallitseva, tai vaihtoehtoisesti useat variantit voivat kilpailla keskenään. Jos sekä niin sanotut primaarit että sekundaarit morfeemit ilmaisevat kumpikin samaa merkitystä, on mielenkiintoista pohtia, missä olosuhteissa pleonasmi on koettu tarpeelliseksi merkityksen ilmaisemisen kannalta. (Müller ym. 2015: luku 3.)

3. TUTKITTAVAT SANAT

Tässä luvussa esittelen ne lekseemit, joita tutkin työssäni. Kerron lekseemien ominaisuuksista sekä niiden yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista. Havainnollistan myös lekseemien pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja taulukoin. Luvun lopussa kerron lisäksi, mihin tutkimani lekseemit asettuvat yleisyydeltään Suomen kielen taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979) tarjoamien frekvenssiarvojen perusteella.

Rajaan tutkimani lekseemit kolmeen nominiin, jotka ovat *mies*, *lapsi*, ja *nainen*. Tutkin pro gradu -työssäni valitsemieni lekseemien partitiivimuotoja, joihin liittyy myös pleonastinen possessiivisuffiksi. Possessiivisuffiksien pleonasmia voi esiintyä mahdollisesti myös muissa sijoissa partitiivin lisäksi, mutta tutkielmani rajauksen vuoksi olen valinnut sijamuodoksi partitiivin.

Tutkimani lekseemit ovat prototyypisiä substantiiveja ja edustavat kaikki sanahahmoltaan 2-vartaloisia, 2-tavuisia, *e*-vartaloisia sanoja (VISK § 561). Yhtäläisyyksien lisäksi lekseemien sanahahmoissa on kuitenkin myös eroja. Lekseemien eroavaisuuksien vuoksi on perusteltua verrata, näkyvätkö muutostendenssit kussakin tutkimassani lekseemissä samalla tavalla. Tämän vuoksi vertaan myöhemmin lekseemien frekvenssitietoja sekä sitä, miten norminmukaiset muodot esiintyvät aineistossa suhteessa pleonastisiin muotoihin.

lapsi-lekseemi on nominatiivissa vokaaliloppuinen, kun taas *mies* ja *nainen* ovat samassa sijassa puolestaan konsonanttiloppuisia. Myös sanojen taivutuksessa on eroa konsonantivaihteluiden osalta. Esimerkiksi *mies*-lekseemissä sanan- ja tavunloppuista *s*:ää vastaa *h*, ja *lapsi*-lekseemissä vokaalienvälinen *ps* vaihtelee tavunloppuisen *s*:n kanssa. *nainen*-lekseemin taivutus eroaa *mies*- ja *lapsi*-lekseemeistä, sillä se omaa tiettyjä johdoksille ominaisia taivutuspiirteitä. Lekseemin nominatiivimuodon loppuosa *-inen* muistuttaa vahvasti *-(i)nen*-johdinta. *nainen* ja esimerkiksi *sininen* -tyyppisissä sanoissa vartalon lopput (*nen*) tai (*sen*) katsotaan historiallisesti eri johdin- tai pääteaineiksi, jotka ovat kuitenkin päätyneet vaihtelusuhteeseen saman lekseemin taivutusparadigmaan. Tällaisia vartalovariantteja voidaan kutsua heterokliittisiksi. Ne voidaan lukea nykykielessä morfofonologisen vaihtelun piiriin, jolloin kyse on saman lekseemin sanavartalovarianteista (*nainen* : *naise*-). (Koivisto 2013: 93.)

Tutkittavat muodot työssäni ovat lekseemien *mies*, *lapsi* ja *nainen* partitiivin kaikkien 6 persoonan pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät muodot. Myös norminmukaiset muodot lukeutuvat tutkittaviin muotoihin, mutta pelkästään esiintymistaajuuden vertailun osalta. Pleonastisia muotoja olen havainnollistanut taulukoissa 2, 3 ja 4. Pleonastisissa possessiivisuffikseissa esiintyy aina ensin suffiksi *-Vn*, jonka jälkeen tuleva suffiksi vaihtelee persoonan mukaan. Esimerkiksi yksikön 2. persoonassa *lapsi*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto on *lastaasi*, jossa esiintyy ensin *-Vn*-liite ja tämän jälkeen vielä *-si*-liite.

TAULUKKO 2. *lapsi*-lekseemin pleonastiset muodot

	1. persoona	2. persoona	3. persoona
yksikkö	<i>las+ta+a=n=i</i>	<i>las+ta+a=s=i</i>	<i>las+ta+a=n=sa</i>
monikko	<i>las+ta+a=m=me</i>	<i>las+ta+a=n=ne</i>	<i>las+ta+a=n=sa</i>
yksikkö	<i>laps+i+a+a=n=i</i>	<i>laps+i+a+a=s=i</i>	<i>laps+i+a+a=n=sa</i>
monikko	<i>laps+i+a+a=m=me</i>	<i>laps+i+a+a=n=ne</i>	<i>laps+i+a+a=n=sa</i>

TAULUKKO 3. *mies*-lekseemin pleonastiset muodot

	1. persoona	2. persoona	3. persoona
yksikkö	<i>mies+tä+ä=n=i</i>	<i>mies+tä+ä=s=i</i>	<i>mies+tä+ä=n=sä</i>
monikko	<i>mies+tä+ä=m=me</i>	<i>mies+tä+ä=n=ne</i>	<i>mies+tä+ä=n=sä</i>
yksikkö	<i>mieh+i+ä+ä=n=i</i>	<i>mieh+i+ä+ä=s=i</i>	<i>mieh+i+ä+ä=n=sä</i>
monikko	<i>mieh+i+ä+ä=m=me</i>	<i>mieh+i+ä+ä=n=ne</i>	<i>mieh+i+ä+ä=n=sä</i>

TAULUKKO 4. *nainen*-lekseemin pleonastiset muodot

	1. persoona	2. persoona	3. persoona
yksikkö	<i>nais+ta+a=n=i</i>	<i>nais+ta+a=s=i</i>	<i>nais+ta+a=n=sa</i>
monikko	<i>nais+ta+a=m=me</i>	<i>nais+ta+a=n=ne</i>	<i>nais+ta+a=n=sa</i>
yksikkö	<i>nais+i+a+a=n=i</i>	<i>nais+i+a+a=s=i</i>	<i>nais+i+a+a=n=sa</i>
monikko	<i>nais+i+a+a=m=me</i>	<i>nais+i+a+a=n=ne</i>	<i>nais+i+a+a=n=sa</i>

Koska pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto on innovatiivinen, ei sille ole olemassa vielä vakiintunutta segmentointitapaa. Taulukoissa 2–4 esitetyissä innovatiivisissa muodoissa kahden eri tunnuksen raja voidaan hahmottaa usealla eri tavalla.

Joidenkin innovatiivisten muotojen lisäksi vastaavasti esimerkiksi supistumaverbien A- ja E-infinitiivien muodot, NUT-partisiipit, potentiaali, passiivi ja imperfekti sekä näiden lisäksi *tuote*-tyyppisten nominien yksikön partitiivi voidaan segmentoida kahdella eri tavalla. Samaan tapaan myös näiden partitiivimuotojen pleonastisten possessiivisuffiksien konsonanttiaines voi olla joko possessiivisuffiksin loppu- tai alkuosa. Epäselvissä kohdissa voidaan käyttää segmentoinnissa merkkiä =, kuten muodossa *las+ta+a=n=i* tai *tuote=t=ta*. (VISK 2008 § 59.)

e-vartaloisten sanojen taivutuksessa esiintyy yleensäkin huomattavia eroja. Yksinkertaisimpia *e*-vartaloisia sanoja ovat sellaiset, joilla on pelkästään vokaalivartalo. Osalla *e*-vartaloisista sanoista on sekä vokaali- että konsonanttivartalo, kuten kaikilla tutkimillani lekseemeillä. Konsonanttivartaloisista *e*-vartaloisista sanoista yksinkertaisimpia ovat taas *ne*, joiden vartalokonsonantti säilyy samana. Mutkikkaampia taas ovat *ne*, joiden vartalokonsonantti muuttuu (*mies* : *miehen*, *nainen* : *naisen*, *lapsi* : *lapsen*). (Paunonen 2003: 209–211.) Paunosen (2003) mukaan odotuksenmukaista olisikin se, että mutkikkaisiin paradigmoihin kuuluvat sanat olisivat pyrkineet aikojen saatossa yksinkertaistumaan. Päin vastoin kuitenkin sanojen esiintymistiheys näyttää tukeneen 2-tavuisille, *e*-vartaloisille sanoille ominaisten mutkikkaiden taivutussuhteiden säilymistä. Toisaalta taas voidaan odottaa, että sitä mukaa kuin harvinaisemmat sanat alkavat väistymään jokapäiväisestä kielenkäytöstämme, altistuvat ne myös aiempaa enemmän muutoksille. (Paunonen 2003: 209–211.)

Lekseemit *mies*, *lapsi* ja *nainen* valikoituivat tutkittaviksi osittain sen vuoksi, että samojen sanojen tai samanhahmoisten sanojen partitiivimuodoissa on käynnissä myös muita muutoksia, kuten yksivartaloistumista ja vokaalivartaloistumista (ks. esim. Ylitalo 2020; Palviainen & Västi 2020). Lisäksi on mahdollista, että kyseisissä sanoissa on käynnissä myös muunlaisia pleonastisia muutospyrkimyksiä, kuten kaksoispartitiivia (*las+ta+a*, *mies+tä+ä*, *nais+ta+a*). Korp-hakuohjelmassa esimerkiksi *lastaa*-hakusana tuottaa osumia 1 963 samoissa Suomi24- ja Ylilauta-korpuksissa, joista kokosin aineiston myös varsinaiseen pro gradu -työhöni. Jo ensimmäistä sivua silmäilemällä huomaa, että *lastata*-verbin lisäksi joukossa on kaksoispartitiivisia muotoja sanasta *lapsi*, kuten esimerkeissä (1) ja (2) voidaan lausekontekstin perusteella päätellä.

(1) *ku mä olin 7 (Sisaruksia oli 3 ja äiti ootti viel 5 lastaa) ja se oli kaikkie*

kannalt paras ratkasu. (S)
 (2) – – *ei tästä tule lastaa, eikä p*****n!* (S)

Toisaalta esimerkissä (1) *lastaa*-muoto voisi olla myös loppuheittoinen muoto, jossa viimeinen *-a* edustaa *-an*-possessiivisuffiksia. Silloin muoto olisi loppuheittoa lukuun ottamatta morfologisesti norminmukainen. Tältä osin aihe kaipaisi siis lähempää tarkastelua ja kenties tarkempaa tutkimusta myös *mies* ja *nainen* -lekseemien kohdalla.

Tutkielmani läpinäkyvyyden vuoksi haluan ottaa esille sen seikan, että morfologiansa puolesta *lastaansa*-tyyppinen muoto voisi olla myös kaksoispartitiivi, jossa on kahden partitiivin päätteiden lisäksi yksi possessiivisuffiksi. Koska *lastaansa*-tyyppinen muoto voitaisiin käsittää pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävän partitiivimuodon lisäksi myös kaksoispartitiiviksi, jossa on vain yksi possessiivisuffiksi, voi morfeemien raja olla monitulkintainen. Omaa tulkintaani pleonastisesta possessiivisuffiksista tukee kuitenkin se, että possessiivisuffiksin pleonasmia esiintyy muissakin sijoissa kuin partitiivissa. Yleiskielen seurantatalkoissa (Korhonen 2016) on esimerkiksi havaittu, että pleonastista possessiivisuffiksia esiintyy partitiivin lisäksi ainakin allatiivissa (*perhee+lle+e=n=sä*) ja tietyissä infiniittisissä verbeissä (*tulle+ssa+a=n=sa*).

Morfologiset muutospyrkimykset korreloivat usein sanojen frekvenssiarvojen kanssa (Paunonen 2003: 208). Siispä on syytä ottaa huomioon *mies*, *lapsi* ja *nainen* -lekseemien aineistoa koskevan esiintymistiheyden lisäksi myös niiden yleinen esiintymistiheys. Aineistoon liittyvistä luvuista kerron tarkemmin luvussa 5. Olen käyttänyt tutkimieni lekseemien yleisen esiintymistiheyden selvittämiseen Suomen kielen taajuussanastoa (Saukkonen ym. 1979). Taajuussanasto pyrkii selvittämään yleiskielen sanojen frekvenssin. Absoluuttinen frekvenssi kertoo, kuinka monta kertaa sana on kokonaisuudessaan esiintynyt aineistossa. Tiedot perustuvat 1960-luvulta kerättyyn aineistoon, jossa on 408 301 sanaesiintymää, noin 100 00 sananmuotoa ja 43 670 eri sanaa. Aineisto sisältää sanojen taajuustietoja kaunokirjallisuuden kielestä, radiokielestä, lehtikielestä ja tietokirjallisuuden kielestä. Tilaston käytössä on kuitenkin otettava huomioon se, ettei mikä tahansa frekvenssiarvo ilmaise todellista yleisyysarvoa, koska aineiston otokset ovat satunnaisia. (Saukkonen ym. 1979: 7–8.)

Jos tutkittavia sanoja tarkastellaan niiden frekvenssin perusteella, on todennäköistä, että

tutkimieni sanojen partitiivimuotojen pleonastista possessiivisuffiksia esiintyy eniten siinä sanassa, joka on järjestysnumeroltaan suurin eli käyttöasteeltaan harvinaisin. Tämä ajatus perustuu siihen, että harvemmin käytetyt sanat ovat alttiimpia muutokselle. (Pau-nonen 2003: 208.) Esimerkiksi anglosaksisessa tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota erityisesti siihen, että kielellinen uudennos leviää vähitellen ja asteittain äänneympäris-töstä tai sanasta toiseen. Tätä diffuusiokäsitettä voidaan soveltaa suomen kaltaiseen ag-glutinoivaan kieleen siten, että frekvenssistä riippuvainen diffuusio koskee lekseemejä, joiden vartalomorfeemeja tai suffikseja tarkastellaan. Tämän tyyppisestä tarkastelusta voidaan käyttää termiä morfologinen diffuusio. (Mielikäinen 1995: 321–326.)

Suomen kielen taajuussanastossa *mies*-lekseemin järjestysnumero on 71. *lapsi*-lekseemin järjestysnumero on puolestaan 88. *nainen*-lekseemi on esiintymistiheydeltään kaikista harvinaisin taajuussanastossa: sen järjestysnumero on 163 (Saukkonen ym.: 1979). Pau-nosen (2003: 208) esittämän teorian sekä taajuussanaston antamien frekvenssitietojen pe-rusteella voidaan siis odottaa, että aineistossa innovatiivisia muotoja esiintyy suhteessa norminmukaisiin muotoihin eniten *nainen*-lekseemin kohdalla, toiseksi eniten *lapsi*-lek-seemin kohdalla ja vähiten *mies*-lekseemin kohdalla.

Taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979) tarjoamiin frekvenssitietoihin täytyy suhtautua kuitenkin tietyllä varauksella, ja lukuja kannattaa pitää pikemminkin viitteellisinä. Taa-juussanaston aineisto on kerätty vuosikymmeniä sitten rajallisista aineistotyypeistä, joista yksikään ei vertaudu omaan aineistooni kovin hyvin. Kuitenkin taajuussanaston luvut on syytä ottaa huomioon esiintymistiheyden vertailussa. Taajuussanaston frekvenssitietojen sijaan norminmukaisten ja pleonastisten osumien väliset suhteet Korp-aineistossa ovat tutkielmani kannalta oleellisempia. Näitä lukuja käsittelen tarkemmin luvussa 5.

4. AINEISTO JA METODI

Koska tutkielmani metodi perustuu aineiston luokitteluun, aineiston ja metodin erottaminen toisistaan ei olisi tutkielmani kannalta tarkoituksenmukaista. Tähän lukuun olen yhdistänyt kummankin aiheen tarkastelun. Luvussa 4.1 kerron, mistä aineistoni koostuu ja miten olen sen kerännyt. Lisäksi pohdin tarkemmin, miten korpuksesta kootut internetkeskustelut soveltuvat meneillään olevan kielenmuutoksen tutkimiseen. Luvussa 4.2 kerron aineistoni metodista etenkin laadullisen aineistopohjaisen tutkimuksen näkökulmasta.

4.1. Korpus ja internetkeskustelut aineistona

Olen kerännyt aineistoni kielipollisesti jäsenettyjen tekstiaineistojen hakuohjelmalla Korpilla. Korp on kielipankin konkordanssihakuohjelma. Ohjelma on kehitetty Språkbankenissa eli Ruotsin kielipankissa, ja käytössäni on Korpin versio 5.0.10. (Borin, Forsberg & Roxendal 2012.) Korpissa hakujen tulokset näkyvät käyttäjälle konkordansseina eli lyhyinä lausekonteksteina niin, että haettu sana on keskitettyinä konkordanssiin.

Korpuksella tarkoitetaan yleisesti kielentutkimuksessa sähköisessä muodossa olevaa ja yleensä laajaa, sähköisesti käsiteltävää tekstikokoelmaa. Korpus voi sisältää hyödyllisiä lisätietoja tutkimuksen kannalta, kuten sanaluokkakoodeja tai lauseenjäsennystietoja. (Laippala & Palander-Collin 2020: 460.) Korpuskäytäntö palvelee myös omaa tutkimustani hyvin, sillä tarvitsen lekseemien esiintymistaajuuden lisäksi tietoa niiden syntaktisista konteksteista. Aineistonani toimii kokoelma Suomi24- ja Ylilauta-palstojen internetkeskusteluja. Aineistoni koostuu siis keskustelunaloituksista ja niihin kirjoitetuista kommentteista.

Aineisto on poimittu yhteensä 18 eri korpuksesta. Käytän tutkimuksessani Korpin Suomi24-aineistoa vuosilta 2001–2017 ja Ylilauta-aineistoa vuodelta 2011. Käyttämässäni Suomi24-aineistossa on 17 korpusta, joissa on yhteensä yli 4 000 000 000 sanetta ja yli 350 000 000 virkettä. Ylilauta-aineisto koostuu yhdestä korpuksesta, ja siinä on melkein 27 000 000 sanetta ja yli 2 000 000 virkettä. Olen tehnyt tekstilajeja koskevia valintoja korpuskokoelman sisällä, sillä Korp-aineisto käsittää myös yleiskielistä materiaalia.

Internetkeskustelu-korpuukset ovat valittavissa olevista aineistoista kaikista lähimpänä realistista puhekieltä ja samalla se ympäristö, josta todennäköisimmin löytyy pleonastisia muotoja. Koska kyseessä on muutospyrkimys, joka mitä todennäköisimmin siirtyy puheesta kirjoitettuun kieleen, on puheenomainen aineisto työni kannalta sopivin aineisto.

Hakusanoinani toimivat lekseemien *mies*, *lapsi* ja *nainen* partitiivimuotojen yksikön ja monikon kaikkien 6 persoonan norminmukaiset muodot sekä sellaiset muodot, joissa esiintyy kaksi possessiivisuffiksia peräkkäin. Kaikkia näitä muotoja voi tarkastella taulukoissa 5, 6 ja 7 myöhemmin luvussa 5.1. Käytin Korp-hakuohjelman laajennettua sanahakua ja valitsin sananmuotoa koskevista piirrevalikoista vaihtoehdot "sana" ja "on". Samaistin haussa pien- ja suuraakkoset, jotta hakuohjelma näyttäisi kaikki osumat riippumatta siitä, ovatko kaikki kirjaimet tai vain osa niistä suur- vai pienaakkosia. Korp tarjoaa lauseenjäsennystä, mutta luotettavuussyistä en käytä kyseistä vaihtoehtoa. Suomi24- ja Ylilauta-korpusten puheenomaisuuden vuoksi ei voida olettaa, että ohjelma osaisi jäsentää lauseet jokaisen tapauksen kohdalla täsmällisesti.

Pro gradu -tutkielmani kohdalla oli tekstikorpus aineistona oikeastaan ainoa tarkoituksenmukainen vaihtoehto. Partitiivimuodoissa esiintyvä pleonastinen possessiivisuffiksi on tunnistettava, mutta toistaiseksi vielä harvinainen ilmiö. Ilmiön tämänhetkistä aineistoon pohjautuvaa yleisyyttä demonstroivat suhdeluvut, jotka esittelen luvussa 5.1. Ilmiön harvinaisuuden vuoksi esimerkiksi luonteeltaan yleiskielisen tekstin käyttäminen aineistona ei olisi ollut perusteltua, sillä pleonastiset muodot ovat vielä norminvastaisia eikä niihin törmää usein normitetussa kielessä. Myöskään nauhoitetut puheaineistot eivät olleet tutkielmani kohdalla mahdollinen aineisto, sillä aineiston keräämiseen käytettävä aika olisi ollut liian suuri. Edellä mainituista ja myös siitä syystä, että kandidaatintutkielmani (Kangas 2020) ansiosta tekstikorpuksen käyttö oli minulle tuttua päädyin etsimään aineistoni juuri Korp-hakuohjelmalla tekstikorpuksista.

Vaikka sisällytin Korp-hakuohjelmassa haettaviin korpuksiin sekä Suomi24-aineistoja että Ylilauta-aineistoa, eivät Ylilauta-aineistot antaneet pleonastisen muodon sisältävillä hakusanoilla yhtäkään tulosta. Tästä syystä kaikissa tutkielmassa käytetyissä esimerkeissä on (S)-merkintä, joka viittaa nimenomaisesti Suomi24-aineistoon Korp-hakuohjelmassa.

Nykyaikaisessa kielentutkimuksessa korpuksat ovat keskeisessä roolissa. Niitä ei käytetä pelkästään morfologisessa kielentutkimuksessa. Usein korpuksista saatava tieto on luonteeltaan määrällistä, mutta joissain tapauksissa niiden pohjalta voidaan tehdä myös laadullista tutkimusta. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 461.) Korpusta aineistona käytettäessä tulee ottaa huomioon se, että vaikka korpus onkin toisaalta peräisin aidoista kielenkäyttötilanteesta ja sen voidaan olettaa olevan ainakin lähimpänä puheenomaista kieltä kaikista kirjoitetun kielen ilmentymistä, ei korpuskaan kerro kielen, tai tässä tapauksessa kielenmuutoksen, luonteesta tai vaiheesta ehdotonta totuutta. Korpuksiin yleensäkin ja epäilemättä myös Korp-ohjelmaan kerättyihin korpukseen liittyy monenlaisiakin edustavuuden rajoitteita. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 477.)

Vaikka puhutun ja kirjoitetun kielen ajatellaan monesti olevan täysin erilaisia kielen ilmentymiä, on niillä silti yhteinen ydin. Tärkeää on sisäistää ajatus siitä, että tutkimusaineistona molemmat ilmentymät ovat samanarvoisia. (Laasanen 2021: 37.) Kun tarkastellaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroavaisuuksia, on ehkäpä kaikista oleellisin seikka tekstin laji. Esimerkiksi Biber (1988: 47, käännökset Laasanen 2021: 40) on esittänyt seuraavanlaisia luonnehdintoja kirjallisen kielen ominaisuuksista:

1. Kirjallinen kieli on tarkempaa ja monimutkaisempaa sekä siinä on enemmän alisteisia rakenteita kuin puhutussa kielessä.
2. Kirjallinen kieli on eksplisiittisempää kuin puhuttu kieli, koska taustaoletukset ja loogiset suhteet ovat osana tekstiä.
3. Kirjallinen kieli on vähemmän riippuvaista kontekstiin liittyvästä tiedosta kuin puhuttu kieli.
4. Kirjallinen kieli on persoonattomampaa ja abstraktimpaa kuin puhuttu kieli.
5. Kirjallinen kieli on uuden tiedon suhteen informaatioarvoltaan painavampaa kuin puhuttu kieli.
6. Kirjallinen kieli on tarkemmin suunniteltua ja organisoitua kuin puhuttu kieli.

Kuten Biberin (1988) listasta voidaan havaita, ei kaikkia kirjoitetun kielen kriteerejä voida soveltaa kaikkiin niihin alustoihin ja ilmentymiin, joissa kirjoitettua kieltä esiintyy (Laasanen 2021: 41). Nykyaikaisen kirjoitetun kielen moninaisuudesta hyvä esimerkki on juuri aineistonani toimivat internetkeskustelut, joihin perinteinen kirjallisen kielen luonnehdinta ei kovinkaan monelta osin päde. Tässä yhteydessä täytyy tietysti ottaa

huomioon se, että Biberin kirjallisen kielen luonnehdinta on peräisin 1980-luvulta, jolloin internetkeskustelupalstoja ei vielä samalla tavalla tunnettu kuin tänä päivänä.

Internetkeskustelupalstojen kieli eroaa myös muista internetissä käytetyistä kielestä, kuten sähköpostitse viestimisestä, blogikirjoituksista ja internetartikkeleista. Esimerkiksi sähköpostit ovat monesti suunniteltuja ja liittyvät tiettyyn, ennalta määriteltyyn aiheeseen. Internetkeskusteluissa viestit ovat usein anonyymejä ja keskustelukäyttäytymisessä on yleensäkin suuri kontrasti verrattuna muodollisempaan keskusteluun. (Crystal 2006: 134–135.) Keskustelut, joissa ihmiset voivat vapaasti kirjoittaa omia ajatuksiaan ja näkemyksiään – etenkin nimimerkin turvin – ovat usein paljon normittamattomampia kuin keskustelut, joita käydään omalla nimellä julkisemmissa foorumeissa omalla nimellä.

4.2. Metodi

Tässä luvussa kerron tarkemmin tutkielmani metodista. Tutkimusmetodia ja siihen liittyviä seikkoja kuvailemalla tutkimusprosessiini enemmän läpinäkyvyyttä. Metodin perusteellisemmalla kuvauksella myös analyysiosion sisältämää informaatiota on lukijan kannalta helpompi hahmottaa ja käsitellä.

Kielenmuutoksen tutkimus voidaan karkeasti jakaa historialliseen kielitieteeseen eli historiallisten muutosten tutkimukseen sekä meneillään olevien kielenmuutosten tutkimukseen. Oma pro gradu -tutkielmani asettuu näistä kahdesta jälkimmäiseen. Siinä missä historiallisen kielitieteen aineistona toimivat pääasiassa kirjoitetun kielen aineistot, on meneillään olevien kielenmuutosten tutkimuksessa aineistopainotus puhutussa kielessä esimerkiksi erilaisten nauhoitteiden muodossa. (Laasanen 2021: Julkaisu III.) Koska nauhoitteet eivät oman tutkielmani kohdalla olleet realistinen vaihtoehto aineiston keräämiseen, käytän aineistonani puheenomaista verkkokieltä (ks. luku 4.1).

Kuten olen jo aiemmin maininnut, perustuu tutkielmani metodi aineiston luokitteluun ja sen analysointiin. Aineistoni sisällä tarkastelen etenkin sanarakenteita sekä niiden syntaktista kontekstia. Tutkielmaani voi kuvailla deskriptiiviseksi perustutkimukseksi, jossa kartoitetaan, missä vaiheessa tietty kielellinen muutosilmiö on menossa. Tieteen termipankki määrittelee deskriptiivisen menetelmän tarkoittavan tutkimuskohteen todettavien

ominaisuuksien, rakenteiden, suhteiden ja toimintojen objektiiviseen kuvaamiseen pyrkivää tieteellistä menetelmää (TTP 2021 s.v. *deskriptiivinen menetelmä*.) Paavo Ravila (1963) on todennut deskriptiivisestä tutkimuksesta, että tutkimuksen analyysivaiheessa on analyysia ohjailemassa osittain kielen jäsentäjän käsitys tietyistä merkityksistä ja kielenaineista (Ravila 1963: 5). Tämä on pitänyt paikkansa toteamisaikana 60-luvulla, ja se on toki totta edelleen.

Sanarakenteen tutkimus on olennaiselta osin sanojen ja niiden esiintymien morfologista analyysia (Koivisto 2013: 23). Morfologia-termi on aikoinaan annettu tieteenalalle, joka tutkii sanojen rakenteen muutosta. Tosin alun perin termi on lainattu biologiasta, jossa se tarkoittaa erilaisten muotojen tutkimusta. Lingvistisessä kontekstissa muodoilla tarkoitetaan tietysti sanojen muotoa, sanarakennetta. (Bauer 1988: 4.) Tiivistettynä sanarakenteiden tutkimus eli morfologia on sanojen sisäisen rakenteen tutkimusta, jonka tavoitteena on tarjota jokin teoria. Tämän teorian avulla taas pyritään siihen, että sitä voitaisiin soveltaa mahdollisimman monen kielen rakenteiden kuvaukseen. (Jensen 1990: 1.)

Suomen kielen tutkimuksessa on tyypillistä, että eri ilmiöistä kerätään tietoa tarkastelemalla tutkimuksen kohdetta aidoissa kielenkäyttötilanteissa (ks. luku 4.1.), mikä tuo tutkimukseen laadullisen näkökulman. Laadullinen aineistopohjainen tutkimusmenetelmä, jollaiseksi oma tutkielmanikin lasketaan, saattaa tuntua asiaan perehtymättömän näkökulmasta epämääräiseltä. Tämä johtuu siitä, että sille ei ole samalla tavalla vakiintunutta nimeä kuin esimerkiksi keskustelututkimukselle. Laadulliseen aineistopohjaiseen tutkimukseen viitataan joskus perinteisenä lingvistisenä analyysina. Mikäli laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen käsitteen haluaa tiivistää, voisi sitä kutsua aitojen kielenkäyttöaineistojen syvälliseksi tarkasteluksi. Tämän tarkastelun tavoitteena on valitun tutkimuskohteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 413–414.)

Laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen edut tulevat esille etenkin sellaisten ilmiöiden tutkimisessa, joita ei aiemmin ole tutkittu. Aineiston käsittely on hyvin yksityiskohtaista ja tutkielman näkökulmaa pystyy tarkentamaan prosessin edetessä sen perusteella, mitä aineisto kertoo tutkijalle. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 415.) Osittain tämän vuoksi myös oman pro gradu -työni metodi perustuu pitkälti laadulliseen aineistopohjaiseen tutkimukseen. Jotta saisin tutkimuskysymyksiini vastaukset, on

aineistoa käsiteltävä yksityiskohtaisesti ja tarvittaessa pystyttävä myös muuttamaan lähestymistapaa aiheen tarkasteluun.

Oman tutkielmani sijoittumista juuri laadullisen aineistopohjaisen tutkimuksen piiriin puoltaa myös se, ettei aineiston tarvitse tämän tyyppisessä tutkimuksessa olla kooltaan kovinkaan suuri. Näin on siksi, että usein myös suppeampi esiintymäjoukko riittää tutkimuskysymyksiin vastaamiseen. Toinen huomioon otettava seikka aineiston kokoa punnittaessa on se, että analyysi tehdään usein käsin ja täysin manuaalisesti tehtävä analysointi vie huomattavan määrän aikaa. Vaikka tämän tyyppinen tutkimusmetodi soveltuu hyvin pienempien aineistojen tutkimiseen, sopii se myös laajojen aineistojen analyysiin, jos siihen on käytettävissä paljon aikaa. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 420, 435.)

Kun viittaa tutkielmani metodiin, puhun laajemman, koko tutkielman prosessin kattavan metodin lisäksi myös työni syntaktisesta analyysistä. Sellaisissa kielissä, joissa nomineilla on esimerkiksi luku- ja sijataivutusta, lauseen syntaktinen analyysi on riippuvainen sanojen morfologisista ominaisuuksista. Jäsennys ei ole mahdollista ilman morfologisten ominaisuuksien huomioimista, sillä sanojen syntaktiset tehtävät lauseen sisällä määräytyvät juuri niiden perusteella. Kuitenkin syntaktisessa analyysissä on sanojen morfologisten muotojen lisäksi kiinnitettävä huomiota myös lauseeseen kokonaisuutena sekä siihen, miten sanat käyttäytyvät suhteessa toisiinsa. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 421.)

Aineistoni syntaktiseen analyysiin tuo haasteita muun muassa se seikka, että verkkokieli on puheenomaista ja usein puheen tavalla normittamatonta. Kirjoitettu kieli on jo kauan ollut puhuttua kieltä tavallisempi tutkimuskohde. Tämän vuoksi on täysin luonnollista, että alun perin puhuttua (ja jälkeinpäin esimerkiksi litteroitua) kieltä analysoidaan täysin kirjoitetun kielen tapaan. (Dannenberg 2004: 12–13). Tiedostan, ettei tutkimukseni kohteena oleva verkkokieli ole puhekieltä, vaan pelkästään puheenomaista kieltä. Kuitenkin tämä puheenomaisuus tuo analyysiin samoja vaikeuksia kuin puhutun kielen analysointi, jonka haasteena on esimerkiksi kielen normittamattomuus. Vaikka puheenomaisen aineiston käyttöön liittyy haasteita, on aitoon kielenkäyttöön perustuva aineisto laadullisen aineistopohjaisen metodin näkökulmasta tärkeää kielentutkimuksen kannalta (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 423).

Aiemmin tässä luvussa on tullut esille laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen hyviä ominaisuuksia tutkimusmetodina. Metodi soveltuu mainiosti erilaisiin tutkimuksiin. Se on myös menetelmänä sopeutuva äkkinäisiinkin suunnanmuutoksiin tutkimusvaiheessa. Lisäksi laadullinen aineistopohjainen menetelmä soveltuu niin suppeiden kuin laajojenkin aineistojen analysointiin. Menetelmän avulla voidaan saada selkoa monimutkaisistakin ilmiöistä, ja se auttaa laajentamaan tutkijan näkökulmaa ja lisäämään ymmärrystä tutkimuskohteesta jokaisessa tutkimusprosessin vaiheessa. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 438.)

Laadullisen analyysin heikkouksina pidetään yleisesti tutkimuksen hitautta, työläyttä ja huonoa yleistettävyyttä (Luodonpää-Manni, Ojutkangas 2020: 438). Tiedostan metodin heikkoudet myös oman tutkielmani kohdalla. Yksityiskohtainen ja käsin tehtävä analyysi vie paljon aikaa. Lisäksi käytän tutkielmassani verrattain pientä aineistoa, joten tutkielman tulokset eivät ole samalla tavalla yleistettävissä kuin laajempaa aineistoa käytettäessä.

5. ANALYYSI

Tutkielmani analyysiosiossa käsittelen aineistooni liittyviä lukuja sekä sitä, millaisissa syntaktisissa konteksteissa tutkimieni lekseemien pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot esiintyvät. Luvussa 5.1 avaan pleonastisten osumien määriä suhteessa norminmukaisiin muotoihin. Kerron myös, mitä eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä Korp-hakuohjelma tuotti. Luvussa 5.2 ja sen alaluvuissa käsittelen aineistolleni tekemää syntaktista analyysia ja pleonastisten muotojen konteksteja lekseemikohtaisesti.

5.1. Aineistoon liittyvät luvut

Tässä luvussa esittelen aineistooni liittyviä lukuja sekä aineistossa esiintyviä possessiivisuffiksien yhdistelmiä. Esitin luvussa 3, että Suomen kielen taajuussanaston (Saukkonen ym.: 1979) frekvenssitiedot ovat lähinnä viitteellisiä. Olen sisällyttänyt ne tutkielmaani siksi, että niiden avulla voin vertailla pleonastisten muotojen esiintymistä eri lekseemeissä myös suhteessa niiden yleisiin frekvenssiarvoihin. Aineiston pohjalta muodostetut, norminmukaisten ja innovatiivisten muotojen väliset suhdeluvut ovat kuitenkin tutkielmani kannalta frekvenssiarvoja oleellisempia.

Tutkimieni lekseemien norminmukaisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot konteksteineen eivät näyttäyty työssäni tasa-arvoisena osana aineistoa, sillä en analysoi kyseisiä hakuosumia tai varmista näiden todellista määrää. En siis poista norminmukaisen muotojen osumien joukosta esimerkiksi sellaisia tapauksia, joissa kirjoittaja on tarkoittanut jotain toista muotoa hakemani muodon sijaan. Tästä syystä norminmukaisia muotoja koskeviin lukuihin kannattaa suhtautua ainakin osittain suuntaa antavina. Koska norminmukaisen muotojen tuottamia osumia on niin paljon, ei niiden läpikäyminen olisi järkevää pro gradu -työni laajuuden kannalta. Seuraavaksi esittelen aineistossa esiintyvät possessiivisuffiksien yhdistelmät, hakuosumien määrät sekä norminmukaisen ja pleonastisten muotojen väliset suhdeluvut.

Kuten taulukosta 5 voidaan nähdä, pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävän *mies*-lekseemin partitiivimuodot tuottivat yhteensä 16 tutkielmani kannalta tarkoituksenmukaista osumaa Korp-hakuohjelmassa. *mies*-lekseemin norminmukaisen possessiivisuffiksin

sisältävät partitiivimuodot tuottivat puolestaan yhteensä 107 188 osumaa. *mies*-lekseemin partitiivimuotojen pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävien muotojen osumien suhde norminmukaisten muotojen osumiin on aineistossani 0,149/1 000. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaista 1 000:ta norminmukaista osumaa kohden aineistossa esiintyy 0,149 pleonastista muotoa.

TAULUKKO 5. *mies*-lekseemin hakusanat ja -osumat.

Norminmukaiset muodot	Hakuosumat	Pleonastiset muodot	Hakuosumat
<i>miestäni</i>	47 365	<i>miestääni</i>	2
<i>miestäsi</i>	23 268	<i>miestääsi</i>	0
<i>miestänsä</i>	2 702	<i>miestäänsä</i>	13
<i>miestään</i>	21 669		
<i>miestämme</i>	74	<i>miestäämme</i>	0
<i>miestänne</i>	580	<i>miestäänne</i>	0
<i>miehiäni</i>	366	<i>miehiäni</i>	0
<i>miehiäsi</i>	979	<i>miehiäsi</i>	0
<i>miehiämme</i>	416	<i>miehiäämme</i>	0
<i>miehiänne</i>	612	<i>miehiäänne</i>	0
<i>miehiänsä</i>	286	<i>miehiäänsä</i>	1
<i>miehiään</i>	8 871		
Yhteensä	107 188	Yhteensä	16

Kun tarkastellaan taulukkoa 5, voidaan todeta, että *mies*-lekseemin tapauksessa aineistossa esiintyvät pleonastiset muodot ovat *miestääni*, *miehiäänsä* ja *miestäänsä*. Tällaisia tapauksia kuvaavat esimerkit (3–5).

- (3) *Se tarkoittaa, olen valmis seuraamaan **miestääni** vaikka maailman ääriin, jos tarvevaatii.* (S)
- (4) *"mies täyttäköön velvollisuutensa vaimoansa kohtaan ja vaimo **miestäänsä** kohtaa.* (S)
- (5) *Eivät hyväksy Lindex-katalogimalliulkonäköäni, vaikka kuinka olisin vetäytyväinen heidän **miehiäänsä** kohtaan.* (S)

miestääni-muoto tuotti 3 osumaa, joista aineistoon päätyi 2. Aineiston ulkopuolelle jäänyt hakuosuma (esimerkki (6)) voidaan semanttisen kontekstinsa perusteella tulkita

kirjoittajan lyöntivirheeksi. Todennäköisesti kirjoittaja on tarkoittanut *miestäni*-muodon sijaan *miesääntä* eli miehelle kuuluvaa ääntä.

(6) *Mutta siis kastratio ennen murrosikää, jolloin murrosikä jäi tulematta ja äänestä tuli korkea **miestäni**. (S)*

miehiäänsä-muoto tuotti hakuohjelmassa 1 osuman ja *miestääänsä*-muoto 13 osumaa. Koska yksikön ja monikon 3. persoonan possessiivisuffixit ovat muodoltaan samanlaisia, esiintyy *mies*-lekseemin kohdalla aineistossa 2 yhdistelmää. Nämä possessiivisuffiksien yhdistelmät ovat $Vn + -ni$ ja $-Vn + -nsA$. Muut mahdolliset possessiivisuffiksien yhdistelmät eivät edustuneet aineistossa.

Taulukosta 6 voidaan nähdä, että pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot tuottivat *lapsi*-lekseemin kohdalla yhteensä 109 osumaa hakuohjelmassa. *lapsi*-lekseemin partitiivimuodot, jotka sisälsivät norminmukaisen possessiivisuffiksin, tuottivat puolestaan yhteensä 205 104 osumaa. *lapsi*-lekseemin kohdalla pleonastisten muotojen osumien suhde norminmukaisten muotojen osumiin on 0,526/1 000. Jokaista 1 000:ta norminmukaisen muodon osumaa kohden aineistossa on siis 0,526 pleonastista osumaa.

TAULUKKO 6. *lapsi*-lekseemin hakusanat ja -osumat.

Norminmukaiset muodot	Hakuosumat	Pleonastiset muodot	Hakuosumat
<i>lastani</i>	22 843	<i>lastaani</i>	4
<i>lastasi</i>	14 982	<i>lastaasi</i>	4
<i>lastansa</i>	3 141	<i>lastaansa</i>	70
<i>lastaan</i>	43 008		
<i>lastamme</i>	4 399	<i>lastaamme</i>	0
<i>lastanne</i>	2 249	<i>lastaanne</i>	0
<i>lapsiani</i>	19 070	<i>lapsiaani</i>	2
<i>lapsiasi</i>	11 625	<i>lapsiaasi</i>	3
<i>lapsiamme</i>	6 893	<i>lapsiaamme</i>	2
<i>lapsianne</i>	6 763	<i>lapsiaanne</i>	3
<i>lapsiansa</i>	2 601	<i>lapsiaansa</i>	21
<i>lapsiaan</i>	67 530		
Yhteensä	205 104	Yhteensä	109

Kuten taulukkoa 6 tarkastelemalla voidaan todeta, *lapsi*-lekseemin kohdalla aineistossa esiintyneet muodot ovat *lastaani* (4 osumaa), *lastaasi* (4 osumaa), *lastaansa* (70 osumaa), *lapsiaani* (2 osumaa), *lapsiaasi* (3 osumaa), *lapsiaamme* (2 osumaa), *lapsiaanne* (3 osumaa) ja *lapsiaansa* (21 osumaa). Tapauksia kustakin muodosta voidaan nähdä esimerkeissä (7–14).

- (7) -- EN SAA TAVATA 4**LASTAANI** -- (S)
(8) Rakasta siis **lastaasi**, kun hän jo kasvaa kohdussasi. (S)
(9) sitä ennen mieheni sai tavata **lastaansa** joka toinen viikonloppu --. (S)
(10) Itse en omia **lapsiaani** steinerkouluun laittaisi --. (S)
(11) Oletkos edes oikea huoltamaan **lapsiaasi**? (S)
(12) Meidän lasta ei saa opettaja määrätä vaan me vanhemmat määräämme ja ohjeistamme **lapsiaamme**. (S)
(13) En voi ottaa **lapsiaanne** kotiini, sillä asun yksiossa. (S)
(14) -- ei oikeat kristityt lasta **lapsiaansa** vaan kunnioittavat heidänkin tahtoa ja lapsesi. (S)

lastaamme-muoto tuotti osumia, mutta ne eivät olleet tarkoituksenmukaisia tutkielmani kannalta. Kyseisissä osumissa *lastaamme*-hakusanalla tarkoitettiin osumissa mitä ilmeisimmin *lastata*-verbiä, kuten esimerkkien (15) ja (16) kontekstien perusteella voidaan

todeta.

(15) *Me **lastaamme** kuormia, se on ihan selvä.*

(16) *Huutoihin **vastaamme**, lauseita **lastaamme** henkiin ja aineisiin.*

lapsi-lekseemin kohdalla aineistossa esiintyneet possessiivisuffiksien yhdistelmät ovat *-Vn + -ni*, *-Vn + -si*, *-Vn + -mme*, *-Vn + -nne* ja *-Vn + -nsA*. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki mahdolliset yhdistelmät esiintyvät aineistossa.

Taulukon 7 perusteella voidaan todeta, että *nainen*-lekseemin kohdalla pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja esiintyy aineistossa yhteensä 47. Norminmukaisen possessiivisuffiksin sisältävät muodot tuottivat yhteensä 24 361 osumaa. *nainen*-lekseemin kohdalla pleonastisten muotojen osumien suhde norminmukaisiin muotoihin on 2/1 000. *nainen*-lekseemin kohdalla innovatiivinen muoto on siis aineistossa kolmesta tutkittavasta lekseemistä yleisin, ja pleonastisia muotoja esiintyy aineistossa 2 kappaletta jokaista 1 000:ta norminmukaista osumaa kohden.

TAULUKKO 7. *nainen*-lekseemin hakusanat ja -osumat.

Norminmukaiset muodot	Hakuosumat	Pleonastiset muodot	Hakuosumat
<i>naistani</i>	4 043	<i>naistaani</i>	0
<i>naistasi</i>	4 028	<i>naistaasi</i>	0
<i>naistansa</i>	894	<i>naistaansa</i>	47
<i>naistaan</i>	8 591		
<i>naistamme</i>	24	<i>naistaamme</i>	0
<i>naistanne</i>	307	<i>naistaanne</i>	0
<i>naisiani</i>	271	<i>naisiaani</i>	0
<i>naisiasi</i>	339	<i>naisiaasi</i>	0
<i>naisiamme</i>	691	<i>naisiaamme</i>	0
<i>naisianne</i>	577	<i>naisiaanne</i>	0
<i>naisiaansa</i>	151	<i>naisiaansa</i>	7
<i>naisiaan</i>	4 445		
Yhteensä	24 361	Yhteensä	54

Taulukosta 7 voidaan nähdä, että *nainen*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot tuottivat hakuosumia vain 2:lla eri muodolla. *nainen*-lekseemin pleonastiset muodot aineistossa olivat *naistaansa* ja *naisiaansa*, kuten esimerkeissä (17) ja (18).

(17) *Mutta tottakai se kertoo myös miehestä, jos epäilee **naistaansa**.* (S)

(18) *On se kummaa kun miehetkin kannustaa **naisiaansa** tuollaisiin.* (S)

naistaansa-muoto tuotti osumia 47, ja *naisiaansa*-muoto tuotti 7 osumaa. Aineistossa esiintyneitä possessiivisuffiksien yhdistelmiä *nainen*-lekseemin tapauksessa on 1: $-Vn + -nsA$. Muita possessiivisuffiksien yhdistelmiä ei esiintynyt aineistossa.

mies-lekseemin kohdalla aineistossa esiintyy 2 erilaista possessiivisuffiksien yhdistelmää ($Vn + -ni$ ja $-Vn + -nsA$), *lapsi*-lekseemin kohdalla 5 ($-Vn + -ni$, $-Vn + -si$, $-Vn + -mme$, $-Vn + -nne$ ja $-Vn + -nsA$) ja *nainen*-lekseemin kohdalla 1 ($-Vn + -nsA$). Eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä aineistossa on yhteensä 5. Nämä yhdistelmät olivat $-Vn + -ni$, $-Vn + -si$, $-Vn + -nsA$ + $-Vn + -mme$ ja $-Vn + -nne$. *lapsi*-lekseemin tapauksessa eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä on eniten ja kaikki mahdolliset yhdistelmät toteutuivat. *mies*-lekseemin kohdalla eri yhdistelmiä oli 2. *nainen*-lekseemin kohdalla yhdistelmiä on vähiten, vain 1 yhdistelmä.

Taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979) perusteella tutkimieni lekseemien yleisyysjärjestys on seuraava: käyttöfrekvenssiltään *mies*-lekseemi on yleisin, toiseksi yleisin on *lapsi*-lekseemi ja harvinaisin on taas *nainen*-lekseemi. Kun tarkastellaan taajuussanaston frekvenssitietojen sijaan pleonastisten muotojen yleisyyttä aineistossa, on yleisyysjärjestys kuitenkin täysin päinvastainen. Suhteessa norminmukaisiin muotoihin esiintyy *nainen*-lekseemin kohdalla eniten pleonastisia muotoja. Toiseksi eniten niitä esiintyy *lapsi*-lekseemin kohdalla ja vähiten taas *mies*-lekseemin kohdalla. Tämä tukee esimerkiksi Pounosen (2003: 207–211) käsitystä siitä, että morfologisen järjestelmän näkökulmasta alttiimpia muutoksille vaikuttavat olevan frekvenssiarvoltaan suuremmat eli harvemmin käytetyt sanat. Käsityksen suoraa toteamista vaikeuttaa kuitenkin hieman se, että vaikka *nainen*-lekseemin kohdalla pleonastiset muodot ovat suhteessa yleisimpiä, esiintyy kyseisen lekseemin kohdalla vähiten eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä.

Yleisesti vaikuttaa siltä, että partitiivimuodoissa pleonastista possessiivisuffiksia esiintyy eniten 3. persoonan muodoissa. Osumia tuli kaikkien lekseemien kohdalla ainakin yksikön ja monikon 3. persoonassa. Muissa persoonissa esiintyminen on huomattavasti harvinaisempaa. Kaikki tutkimani lekseemit mukaan lukien pleonastisia tapauksia on yhteensä 179, joista 159 kappaletta eli 89 % on sellaisia, joissa esiintyy molemmat 3. persoonan possessiivisuffiksit peräkkäin. Aineistossa on kuitenkin myös muita possessiivisuffiksien yhdistelmiä. *lapsi*-lekseemin tapauksessa eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä esiintyy eniten. *nainen*-lekseemin kohdalla yhdistelmiä esiintyy vähiten, ja pleonastiset muodot esiintyvät vain 3. persoonassa.

Vaikka 3. persoonan pleonastiset muodot edustuvatkin aineistossa, on 11 %:n osuus muissa persoonissa esiintyvistä pleonastisista muodoista merkittävä siinä mielessä, ettei niiden edustavuudesta ollut minkäänlaista varmuutta. Nämä seikat huomioiden voidaan todeta, että hypoteesini 3. persoonassa esiintyvien pleonastisten muotojen enemmistöstä toteutuu. Kuten tutkielmani luvussa 1 toin esille, voi tämä johtua siitä, että 3. persoonassa molemmat possessiivisuffiksit *-Vn* ja *-nsA* ovat mahdollisia.

5.2. Syntaktinen analyysi

Tässä luvussa tarkastelen Kielipankin konkordanssihakuohjelmalla Korpilla keräämäni Suomi24-internetkeskusteluaineistoa etenkin 3. tutkimuskysymyksen näkökulmasta. Sisällytin alun perin aineistooni myös Ylilauta-korpuksen, mutta kyseinen korpus ei tuottanut yhtäkään pleonastista osumaa hakuohjelmassa. Esittelen seuraavaksi tutkimieni lekseemien *mies*, *lapsi* ja *nainen* pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävien partitiivimuotojen syntaktiset kontekstit aineistossa. Syntaktisen analyysin avulla selvitän, mitkä lauseenjäsenet edustavat kunkin lekseemin kohdalla sekä edustuvatko pleonastiset muodot systemaattisesti joissain tietyissä kiteymissä tai rakenteissa.

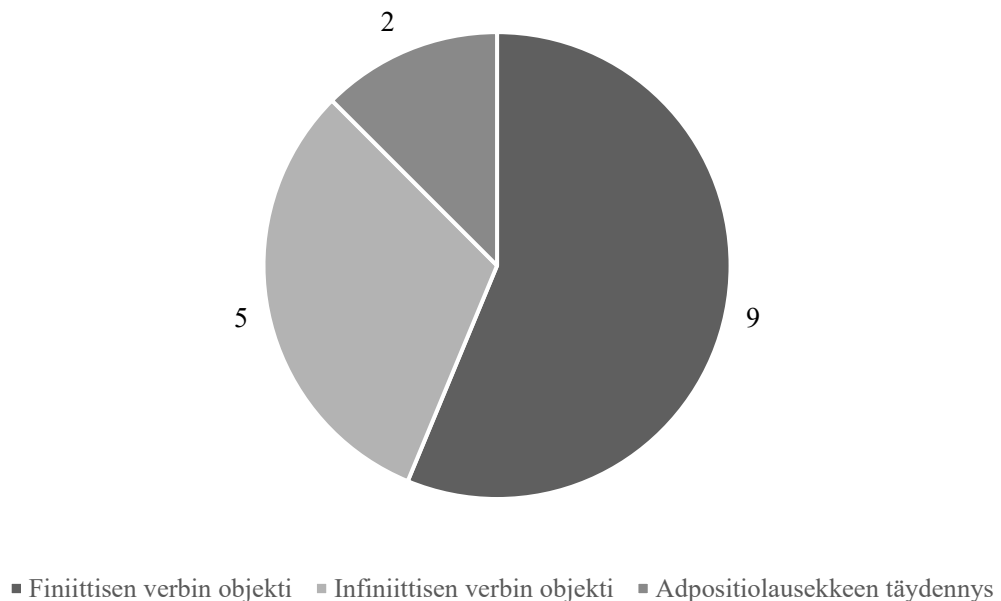
Aineistossa pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävien partitiivimuotojen jako syntaktisiin kategorioihin toteutuu siten, että pleonastinen muoto esiintyy kaikki hakuosumat mukaan lukien joko finiittisen verbin objektina, infiniittisen verbin objektina tai adpositiolausekkeen täydennyksenä jokaisen tutkittavan lekseemin kohdalla. Lauseenjäsenyyden näkökulmasta kaikki nämä ovat partitiiville tyypillisiä tehtäviä. Edellä mainittujen

tehtävien lisäksi partitiivi voi toimia lauseessa myös subjektina, predikatiivina, adverbiaalin sijana tai statusrakenteen osana (ks. luku 2.1). Possessiivisuffiksin liittyminen kaikkiin näihin ei kuitenkaan ole mahdollista. (VISK 2008 1234.)

5.2.1. *mies*-lekseemin syntaktiset kontekstit

mies-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja esiintyy aineistossa yhteensä 16 tapauksessa. Olen esitellyt luvussa 5.1, miten tapaukset jakautuvat eri muotoihin. Nämä 16 pleonastista tapausta jakautuvat luvussa 5.2 mainittuihin kolmeen syntaktiseen kategoriaan: finiittisen verbin objekteihin, infiniittisen verbin objekteihin ja adpositiolausekkeiden täydennyksiin. Kyseinen syntaktinen jako *mies*-lekseemin kohdalla voidaan nähdä kuviossa 1.

KUVIO 1. *mies*-lekseemin pleonastisten muotojen jakautuminen syntaktisiin kategorioihin.

Kuten taulukosta 1 voidaan nähdä, *mies*-lekseemin pleonastisista muodoista 9 on syntaktiselta tehtävältään finiittisen verbin objekteja. Finiittisen verbin objekti on näin ollen selkeästi aineiston kolmesta syntaktisesta kategoriasta *mies*-lekseemin kohdalla yleisin

infiniittisten objektien ja adpositiolausekkeiden täydennysten sisältäessä yhteensä vain 6 tapausta. Muodot, jotka esiintyvät aineistossa finiittisen verbin objekteina, ovat *miestäni* ja *miestänsä*. Finiittisen verbin objekteista *miestäni*-muotoja on 1 kappale. Loput 8 ovat *miestänsä*-muotoja. Tämän kaltaisia tapauksia voidaan tarkastella esimerkeissä (19–21). Esimerkissä (21) voidaan nähdä verbiketjun objekti, jossa verbin yhteydessä on MA-infinitiivi.

- (19) *SINÄ saatanan sontaluukku itse aloit rinnastaa haureuteen: siis sanoit MINUA ja **MIESTÄÄNI** haureellisiksi.* (S)
- (20) *sen takia hävettää käydä kaverien tykönä kylässä kun toinen on pettänyt **miestäänsä** muka uskonnon nimiin – –* (S)
- (21) *Oletko koskaan kuullut, että muslimiehet eivät anna naistensa käydä kuntosalilla, koska silloin heistä tulee vahvoja, jolloin he eivät ala tottelemaan **miestäänsä**?* (S)

Syntaktiselta tehtävältään infiniittisen verbin objekteja on aineistossa yhteensä 5 kappaletta. Finiittisen verbin objekteja on aineistossa siis vähemmän kuin finiittisen verbin objekteja, mutta enemmän kuin adpositiolausekkeen täydennyksiä. Finiittisen verbin objekteihin kuuluvia tapauksia kuvaavat esimerkit (22–25). Finiittisten verbien objekteista 1 on *miestäni*-muoto ja 4 *miestänsä*-muotoja. Esimerkin (22) tavoin osa infiniittisistä muodoista on MA-infinitiivejä. Esimerkkien (23) ja (24) tavoin osa puolestaan on A-infinitiivejä ja esimerkin (25) tavoin osa E-infinitiivejä.

- (22) *Se tarkoittaa, olen valmisseuraamaan **miestäni** vaikka maailman ääriin, jos tarve vaatii.* (S)
- (23) *vaimo on ihmiskaupan uhri ja alistettu, jonka tehtävä on palvella **miestäänsä** ja tiskata kotona.* (S)
- (24) *Miksi naisilla tuntuu olevan joku pakkomielle hallita **miestäänsä**, kuten tässäkin?* (S)
- (25) *Mutta eikös sitä naisen pitänyt olla onnellinen alistuessaan ja **palvellessaansa miestänsä**?* (S)

Adpositiolausekkeen täydennyksenä *mies*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto toimii aineistossa 2 tapauksessa. Adpositiolausekkeen täydennyksenä toimivia pleonastisia tapauksia on näin ollen kolmesta syntaktisesta kategoriasta vähiten. Adpositiolausekkeen täydennyksiin kuuluvat tapaukset ovat kumpikin muodoltaan *x kohtaan* -muotoisia rakenteita. Pleonastinen muoto toimii kyseisissä tapauksissa siis täydennyksenä *kohtaan*-sanalle. Adpositiolausekkeen täydennyksinä toimivista muodoista toinen on *miehiäänsä*-muoto ja toinen puolestaan *miestänsä*-muoto. Nämä 2

tapausta näkyvät esimerkeissä (26) ja (27). Esimerkissä (27) olen kontekstin perusteella tulkinnut edussanan olevan *kohtaan*, vaikka sanan kirjoitusasu on esimerkissä *kohtaa*, sillä samassa kontekstissa esiintyy edellä *vaimoansa kohtaan* -ilmaisu.

- (26) – – *Eivät hyväksy Lindex-katalogimalliulkonäköäni, vaikka kuinka olisin vetäytyväinen heidän miehiäänsä kohtaan* – – (S)
 (27) – – *"mies täyttäköön velvollisuutensa vaimoansa kohtaan ja vaimo miestäänsä kohtaa.* (S)

Esimerkissä (27) voidaan nähdä myös norminmukainen täydennys *vaimoansa*, vaikka niin ikään partitiivimuodossa oleva ja possessiivisuffiksillinen *miestäänsä* on kirjoitettu pleonastisesti. Se, että samassa sijassa olevista, possessiivisuffiksin sisältävistä muodoista vain toinen on kirjoitettu pleonastisesti, voi liittyä sanahahmoihin. *mies*-lekseemi edustaa sanahahmoltaan 2-vartaloisia ja *e*-vartaloisia sanoja. *vaimo*-lekseemi puolestaan on sanahahmoltaan yksivartaloisen ja *o*-vartaloisen. Yhteistä sanahahmoille on oikeastaan vain tavujen määrä. On mahdollista, että *mies*-lekseemin edustama sanahahmo motivoi innovatiivisen muodon syntymistä paremmin kuin *vaimo*-lekseemin edustama sanahahmo. Tämän hahmoisissa sanoissa on käynnissä myös muunlaisia muutospyrkimyksiä (ks. luku 3).

Huomionarvoista *mies*-lekseemin syntaktisissa ympäristöissä on se, ettei lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto saa etumääritteitä kuin 2 tapauksessa. Niissä määritteinä toimivat *heidän* ja *tätä*, kuten aiemmin esitetystä esimerkistä (26) sekä alla olevasta esimerkistä (28). Esimerkissä (26) oleva etumäärite *heidän* on genetiivimäärite, ja esimerkissä (28) *tätä*-etumäärite on puolestaan tarkenne (VISK § 564).

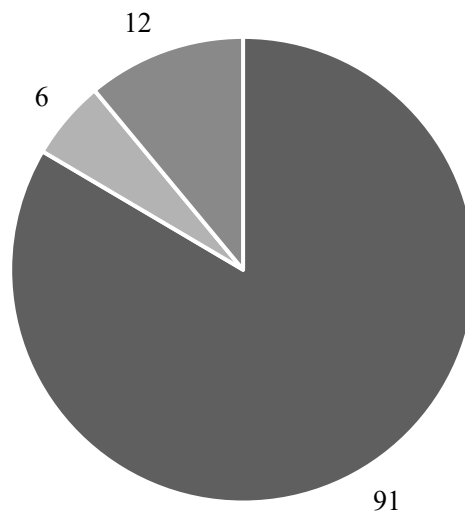
- (28) *Mutta lukiessaan tuota blogia, miten hän jatkuvasti hehkuttaa [tätä "mies-täänsä"] ja kun katselee noita sen postauksia ja videoita mitä se kirjoittaa ja tekee...* (S)

Analyysin perusteella *mies*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot edustuvat aineistossa eniten finiittisen verbin objekteina, toiseksi eniten infiittisen verbin objekteina ja vähiten adpositiolausekkeiden täydennyksinä. Kolmen syntaktisen kategorian lisäksi *mies*-lekseemin kohdalla ei nouse esille mitään toistuvaa rakennetta. Se ei myöskään saa konteksteissa etumääritteitä kuin 2 tapauksessa.

mies-lekseemin tapauksessa syntaktisia ympäristöjä tarkastellessa täytyy ottaa huomioon se, että kyseisen lekseemin kohdalla pleonastisia muotoja on kaikista tutkittavista lekseemeistä vähiten. 16 hakuosuman tapauksesta ja niiden perusteella tehdyistä jäsennyksistä ei voi vielä vetää kovin tarkkoja johtopäätöksiä siitä, minkälaisissa konteksteissa pleonastisia muotoja realistisesti esiintyy esimerkiksi puhekielessä tai ylipäättään. *mies*-lekseemin kohdalla syntaktisten analyysien tulokset mukailevat kuitenkin muiden lekseemien tuloksia, vaikka kyseisen lekseemin yksittäisellä analyysillä ei itsessään olisikaan huomattavaa painoarvoa tutkielman kannalta. Muotojen jakautuminen eri syntaktisiin kategorioihin on *mies*-lekseemin kohdalla hieman tasaisempaa kuin muiden lekseemien, mutta tähän vaikuttanee juuri mainittu osumien vähäinen määrä. Mikäli analysoitavaa aineistoa olisi lekseemin kohdalla enemmän, olisi kategorista hajontaakin todennäköisesti esiintynyt laajemmin ainakin näiden kolmen syntaktisen kategorian sisällä.

5.2.2. *lapsi*-lekseemin syntaktiset kontekstit

lapsi-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja on aineistossa yhteensä 109 kappaletta. Tapausten jakautumista eri muotoihin voidaan tarkastella luvussa 5.1 *lapsi*-lekseemin 109 pleonastisesta tapauksesta syntaktiselta tehtävältään finiittisen verbien objekteja on eniten. Toiseksi eniten aineistossa edustuvat adpositiolausekkeen täydennykset. Aineistossa vähiten edustuva syntaktinen kategoria *lapsi*-lekseemin kohdalla on infiniittisen verbin objekti. Jako syntaktisiin kategorioihin voidaan nähdä kuviossa 2.

■ Finiittisen verbin objekti ■ Infiniittisen verbin objekti ■ Adpositiolausekkeen täydennys

KUVIO 2. *lapsi*-lekseemin pleonastisten muotojen jakautuminen syntaktisiin kategoriin.

Kuten kuvioista 2 voidaan nähdä, *lapsi*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävistä partitiivimuodoista 91 on syntaktiselta tehtävältään finiittisen verbin objekteja. Finitivisen verbin objektit kattavat siis selkeästi suurimman osan *lapsi*-lekseemin tapauksista. Tämän kaltaisia tapauksia voidaan tarkastella esimerkeissä (29–32). Finitivisen verbin objekteja esiintyy aineistossa 3 *lastaani*-muotoista, 4 *lastaasi*-muotoista, 58 *lastaansa*-muotoista, 2 *lapsiaani*-muotoista, 2 *lapsiaasi*-muotoista, 17 *lapsiaansa*-muotoista, 2 *lapsiaamme*-muotoista ja 3 *lapsiaanne*-muotoista.

(29) *Rakasta siis **lastaasi**, kun hän jo kasvaa kohdussasi.* (S)

(30) *Ja pidän **lastaasi** kuin kukkaa kämmenellä.* (S)

(31) *sitä ennen mieheni sai tavata **lastaansa** joka toinen viikonloppu – –* (S)

(32) *Itse sain aikamani opiskella velaksi ja siksi haluan nyt avustaa **lapsiaani**, ettei heille opiskeluaikana kertyisi mahtavaa velkataakkaa.* (S)

Infiniittisen verbin objekteina *lapsi*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto toistuu aineistossa 6 tapauksessa, kuten esimerkeissä (33–35). Infiniittisen verbin objektina toimivia tapauksia on näin ollen *lapsi*-lekseemin kohdalla vähiten. Näistä tapauksista 1 on *lastaani*-muoto, 4 *lastaansa*-muotoja ja 1 *lapsiaansa*-muotoja. Infiniittiset muodot jakautuvat MA-infinitiiveihin (esimerkki 33), A-infinitiiveihin (esimerkki 34) ja E-infinitiiveihin (esimerkki 35).

- (33) *Vai haluaisitko sinä kotiisi jonkun päivittäin tapaamaan **lastaani**??* (S)
 (34) – – *Sen kun vanhemmat muistaisivat eroissa, ettei se ole vain isän oikeus tavata **lastaansa**, vaan lapsella on oikeus tavata ja olla molempien vanhempien kanssa.* (S)
 (35) *13-vuotias terve tyttö jää vähemmälle huomiolle vanhempien vahtiessa kehitysvammaisia **lapsiaansa**.* (S)

Adpositiolausekkeen täydennyksenä *lapsi*-lekseemin pleonastinen muoto esiintyy aineistossa 12 tapauksessa. Esimerkkejä näistä voidaan nähdä esimerkeissä (36–38). Adpositiolausekkeen täydennyksiä on *lapsi*-lekseemin kohdalla enemmän kuin infiniittisen verbin objekteja, mutta vähemmän kuin finiittisen verbin objekteja. Adpositiolausekkeen täydennyksistä 10 on *lastaansa*-muotoja ja 2 *lapsiaansa*-muotoja. Adpositiolausekkeen edussanana toimii *lapsi*-lekseemin kohdalla *kohtaan*-sana 11 tapauksessa ja *vastaan*-sana 1 tapauksessa.

- (36) *Mielestäni tämä on koskettava kuvaus siitä suuresta rakkaudesta, mitä hän pientä **lastaansa** kohtaan tuntee.* (S)
 (37) – – *kuin käki munii vieraaseen pesään, ei juuri tunteita ole **lastaansa** kohtaan kuin yhteiskuntaakaan kohtaan.* – – (S)
 (38) *Myös Einstein oli **lastaansa** vastaan mitä syvällisimmin miettein.* (S)

lapsi-lekseemin syntaktisessa ympäristössä pleonastinen muoto saa etumääritteen 26 tapauksessa. Näistä tapauksista 14:ssä etumäärite on *oma*-sana, kuten esimerkeissä (39–42).

- (39) *Itse en **omia lapsiaani** steinerkouluun laittaisi, freinetkouluun kylläkin ja laitan jos mahdollisuus tulee.* (S)
 (40) *Minulle riittäisi kun kukaan en enää koskaan tappaisi ketään, ei varsinkaan **omaa lastaansa**.* (S)
 (41) *Etät voi sitten parkua, kun **omaa lastaansa** saavat nähdä vain niin lyhyen ajan.* (S)
 (42) *Pysähdytään ja kuunnellaan **omia lapsiaamme** ja nuoria oli ne teinejä pissiksiä, tai ihan omia muksuja.* (S)

lapsi-lekseemin kohdalla 26 etumääritteen sisältävää tapausta kattavat 24 % kaikista pleonastisista tapauksista. Näistä etumääritteistä 54 % on *oma*-sanoja. Muut etumääritteet ovat adjektiivimääritteitä kuten *pieni*, kvantifioivia määritteitä kuten *kaksi* ja genetiivimääritteitä kuten *hänen* tai *heidän* (esimerkit (43–46)).

- (43) *Mielestäni tämä on koskettava kuvaus siitä suuresta rakkaudesta, mitä hän*

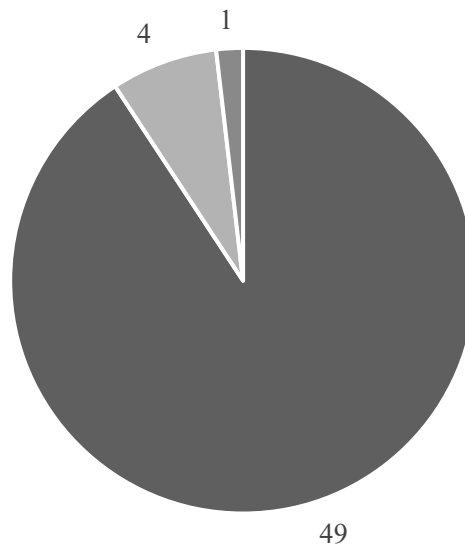
- pientä lastaansa kohtaan tuntee.* (S)
- (44) *Nuori nainen maaseudulta uhkasi ampua itsensä ja kaksi pientä lastaansa, toinen 7kk ja toinen 2,5v.* (S)
- (45) *Haluaisin kohdella hänen poikaansa kuten mieskin kohtelee minun poikaani, mutta en pysty koska ei minulla ole mitään pahaa sanottavaa hänen lastaansa*
- (46) *Jotkut vanhemmathan voivat ärsyyntyä jo pelkästään siitä että heidän lastaansa komennetaan vaikka olisi ihan aiheesta mutta tällaiset vanhemmat ovat tosi mänttejä.* (S)

lapsi-lekseemin tapauksessa pleonastisten muotojen kontekstien perusteella voidaan todeta, että innovatiiviset muodot edustuvat eniten finiittisten verbien objekteina aineistossa. Adpositiolausekkeen täydennys on syntaktisista kategorioista toiseksi edustetuin ja infiniittisen verbin objekti harvinaisin. *lapsi*-lekseemille on aineistossa tyypillistä esiintyä *oma*-sananjälkeen eli osana *omaa x* -rakennetta. *omaa x* -rakenteen runsas esiintyminen *lapsi*-lekseemin kohdalla vaikuttaa etumääritteiden suureen määrään. Syy siihen, miksi etumääritteitä ja etenkin *omaa x* -rakennetta esiintyy *lapsi*-lekseemin kohdalla runsaasti, voi löytyä sanojen semanttisesta merkityksestä. Voi olla, että *lapsi* käsitetään yleisellä tasolla helpommin omistettavaksi kuin *mies* tai *nainen*, jolloin *lapsi*-lekseemin yhteydessä käytetään myös enemmän *oma*-etumääritettä kuin muiden tutkimieni lekseemien.

5.2.3. *nainen*-lekseemin syntaktiset kontekstit

nainen-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja esiintyy aineistossa yhteensä 54 tapauksessa. Pleonastisia muotoja esiintyy vain 3. persoonan yksikössä ja monikossa. *nainen*-lekseemin pleonastisten tapausten jakautumista eri muotoihin voidaan tarkastella yksityiskohtaisesti luvussa 5.1.

nainen-lekseemin pleonastiset tapaukset jakautuvat syntaktisiin kategorioihin siten, että lekseemin yleisin syntaktinen rooli aineistossa on finiittisen verbin objekti, toiseksi yleisin infiniittisen verbin objekti ja harvinaisin adpositiolausekkeen täydennys. Syntaktisten kategorioiden jako aineistossa voidaan nähdä kuviossa 3.

■ Finiittisen verbin objekti ■ Infiniittisen verbin objekti ■ Adpositiolausekkeen täydennys

KUVIO 3. *nainen*-lekseemin pleonastisten muotojen jakautuminen syntaktisiin kategoriaihin

Kuvion 3 perusteella voidaan todeta, että *nainen*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävistä partitiivimuodoista 49 on syntaktiselta tehtävältään finiittisen verbien objekteja, kuten esimerkeissä (47–51). *nainen*-lekseemin kohdalla finiittisen verbin objektit edustuvat kategoriana aineistossa eniten. Näistä tapauksista 42 kappaletta on *naistaansa*-muotoja ja 7 kappaletta *naisiaansa*-muotoja.

- (47) *Tämä ystäväni kyllä rakastaa **naistaansa** ja useasti siitä minulle kertoo.* (S)
 (48) *eihän miehet osaa edes arvostaa **naistaansa** näkeehän sen touhun paikallisissa ravintoloissa – –* (S)
 (49) *Muslimimies perheen päässä suojelee **naistaansa** ja **lapsiaansa** hirmuhallinnolta.* (S)
 (50) *– – täytyy olla tyhmä mies joka ei **naistaansa** puolusta.* (S)
 (51) *Esim, kaverini olivat laivalla ja jokainen petti **naistaansa** vähintään kahden kanssa, paitsi yksi joka ei ole suhteessa.* (S)

Kun tarkastellaan lähemmin esimerkkiä (49), voidaan nähdä, että aineistoesimerkin sisällä esiintyy myös toinen pleonastinen tapaus. *naistaansa*-muodon tavoin myös *lapsia-*lekseemin possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto on kirjoitettu pleonastisesti. Tästä voidaan päätellä, että joissain tapauksissa pleonastinen possessiivisuffiksin käyttö on jopa systemaattista eikä se rajoitu pelkästään tiettyyn lekseemiin. On kuitenkin hyvä huomioida, että *nainen*-lekseemin tavoin kyse on 2-tavuisesta, 2-vartaloisesta, *e*-vartaloisesta

sanasta, joka on myös yksi myös tutkimistani lekseemeistä. Ottaen huomioon, että kyseiseen sanahahmoon liittyy myös muunlaisia muutospyrkimyksiä (ks. luku 3), on siis mahdollista, että sanahahmo motivoi innovatiivista muotoa.

nainen-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto toimii aineistossa 4 tapauksessa infiniittisen verbin objektina. Tähän kategoriaan kuuluvia tapauksia on siis enemmän kuin adpositiolausekkeen täydennyksiä, mutta vähemmän kuin infiniittisen verbin objekteja. Näitä tapauksia voidaan tarkastella esimerkeissä (52–54). *nainen*-lekseemin kohdalla infiniittiset muodot jakautuivat A-infinitiiveihin (esimerkki (52) sekä VA-partisiippeihin (esimerkit (53) ja (54)).

- (52) *Kyllä se on miehen tehtävä suojella **naistaansa*** (S)
 (53) *Suomiukko onkin nössö tai juoppo, muslimimies on sentään **naistaansa** suojeleva ja kunnioitava, perhekeskeinen ja ahkera.* (S)
 (54) *Just nämä lyhyttukkaiset pullukat vaatii itselleen miehekästä miestä, pitäisi olla pitkä, johtajatyyppejä, vahva, **naistaansa** puolustava ja mitä nyt miehekään miehen ominaisuuksiin luetellaan.* (S)

Adpositiolausekkeen täydennyksenä *nainen*-lekseemin pleonastinen muoto toimii 1 tapauksessa, eli tämänkaltaisia tapauksia on aineistossa vähiten. Tässä tapauksessa adpositiolausekkeen edussanana toimii *vastaan*-sana, joka voidaan nähdä esimerkissä (55).

- (55) *PS. Minulla ei ole mitään Jussia eikä hänen **naistaansa vastaan..** hieno tyyppi tämä Jussi ;D* (S)

nainen-lekseemin kontekstissa esiintyy aineistossa myös huomattavan monessa tapauksessa *suojele*-verbi, kuten jo aiemmin esitetyissä esimerkeissä (49) ja (52) sekä seuraavissa esimerkeissä (56) ja (57). *suojelee*-verbi toistuu *nainen*-lekseemin kontekstissa jopa 14 kertaa. Tämä kattaa peräti 23 % kaikista *nainen*-lekseemin osumista. Tapauksien joukossa on myös 1 *suojeleva*-VA-partisiippi (esimerkki (53)) sekä *suojeleja*-substantiivi (esimerkki (58)).

- (56) *Islamilaisissa maissa mies **suojelee naistaansa** hirmuhallinnolta.* (S)
 (57) *Onneksi sentään ulkomaalaiset miehet **suojelee naistaansa** tuollaisilta ääliöiltä.* (S)
 (58) *Nuo suomalaiset naisten "**suojele**jathan" niitä naisiaansa pitää omaisuutena, kun puhutaan "uhasta" jonka nimi on muslimit.* (S)

suojella-verbin kanssa osittain samaa semanttista merkitystä kantava *puolustaa*-verbi toistuu aineistossa *nainen*-lekseemin kohdalla 2 tapauksessa ja *puolustava*-VA-partisiippi 1 tapauksessa. Nämä tapaukset näkyvät esimerkeissä (59–61).

- (59) *Nössö suomiukko ei puolusta naistaansa ja ylipainoinen juoppo- Make taas hakkaa vaimoaansa ja jopa raiskaakin tämän.* (S)
 (60) – – *täytyy olla tyhmä mies joka ei naistaansa puolusta.* (S)
 (61) *Just nämä lyhyttukkaiset pullukat vaatii itselleen miehekästä miestä, pitäisi olla pitkä, johtajatyyppejä, vahva, naistaansa puolustava ja mitä nyt miehekään miehen ominaisuuksiin luetellaan.* (S)

nainen-lekseemin pleonastinen muoto saa etumäärityksen 5 tapauksessa. Näistä tapauksista 1 on *omaa x* -rakenne, jota voidaan tarkastella esimerkissä (62). Muut etumääritykset ovat genetiivimäärityksiä tai tarkenteita, kuten *hänen*, *niitä* ja *edellistä*. Tämän tyyppisiä tapauksia voidaan tarkastella aiemmin esitetyssä esimerkissä (55) sekä esimerkeissä (62–64).

- (62) *Tarkoitin lähinnä miestä, joka pitää prostituoituja "likaisina" ja omaa naistaansa "pyhänä".* (S)
 (63) *Mun ukko on ulkoisesti enemmän kuin tyydyttävä ja hän petti edellistä naistaansa koko ajan ja paljon.* (S)
 (64) *Voi myös olla, että se mies menee ihan tarkoitukselle rehvasetelemaan miehellesi että pani hänen naistaansa* (S)

Analyysin perusteella *nainen*-lekseemin pleonastisten muotojen syntaktinen konteksti hahmottuu siten, että pleonastista muotoa esiintyy eniten finiittisen verbin objektina, toiseksi eniten infiniittisen verbin objektina ja vähiten adpositiolausekkeen täydennyksenä. *nainen*-lekseemi on aineistossani innovatiivisin kaikista tutkimistani lekseemeistä. Vaikka finiittisen verbin objekti on edustetuin kategoria kaikkien lekseemien kohdalla, *nainen*-lekseemin kohdalla se edustuu myös suhteessa eniten verrattuna muihin lekseemeihin. Tämä voi johtua siitä, että Paunosenkin (2003) mukaan harvemmin käytetyt sanat ovat alttiimpia muutokselle. Ehkäpä innovatiiviset muodot leviävät myös ensin niin sanotusti helposti omaksuttavimpiin syntaktisiin kategorioihin.

Aineiston perusteella *nainen*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto esiintyy todennäköisesti finiittisen verbin objektina ja mahdollisesti ennen tai jälkeen *suojella*-verbiä. *nainen*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäville partitiivimuodoille on ominaista aineistossa se, että kyseinen muoto esiintyy usein

suojella-verbin yhteydessä. Tietyn sanan systemaattinen esiintyminen pleonastisen muodon välittömässä läheisyydessä ei ole *mies*- tai *lapsi*-lekseemin kohdalla kontekstia määrittelevä tekijä. Tämä seikka on hyvä ottaa huomioon lekseemien keskinäisessä syntaktisten kontekstien vertailussa.

5.3. Yhteenveto

Tässä luvussa kokoan yhteen analyysini tulokset. Ensin kerron, millaisia pleonastisia possessiivisuffiksien yhdistelmiä aineistossa esiintyy. Tämän jälkeen tarkastelen, kuinka paljon aineistossa esiintyy kunkin lekseemin kohdalla partitiivimuotoa, jossa on pleonastinen possessiivisuffiksi, ja miten esiintymistendenssit varioivat tutkimieni lekseemien välillä. Luvun päätteeksi vertailen lekseemikohtaisten syntaktisten analyysien tuloksia keskenään. Tällä tavoin aineistossa esiintyvistä syntaktisista kategorioista sekä toistuvista rakenteista saa paremman kokonaiskuvan kuin keskittymällä pelkästään kuhunkin tutkittavaan lekseemiin yksittäin.

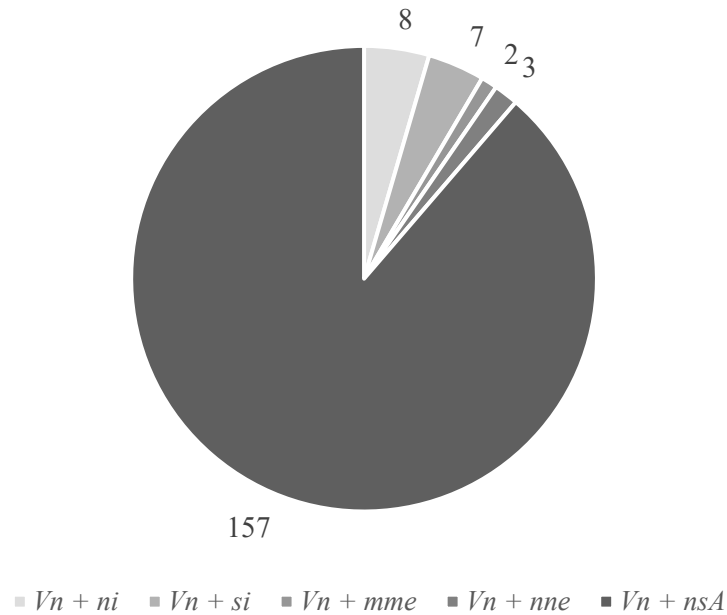
Olen esitellyt luvussa 5.1 kaikki Korp-hakuohjelmassa käyttämäni hakusanat ja sen, kuinka monta osumaa kukin hakusana ohjelmassa tuotti. Lekseemien *mies*, *lapsi* ja *nainen* pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja esiintyy aineistossa kaikkien lekseemien kohdalla yksikön ja monikon 3. persoonassa. Olen koonnut aineistossa esiintyvät pleonastiset muodot sekä possessiivisuffiksien yhdistelmät taulukkoon 8.

TAULUKKO 8 Aineistossa esiintyneet possessiivisuffiksien yhdistelmät.

lekseemi	muodot	possessiivisuffiksien yhdistelmät
<i>mies</i>	<i>miestäni</i> <i>miestänsä</i> <i>miehiäänsä</i>	$-Vn + -ni$ $-Vn + -nsA$
<i>nainen</i>	<i>naistaansa</i> <i>naisiaansa</i>	$-Vn + -nsA$
<i>lapsi</i>	<i>lastaani</i> <i>lastaasi</i> <i>lastaansa</i> <i>lapsiaani</i> <i>lapsiaasi</i> <i>lapsiaamme</i> <i>lapsiaanne</i> <i>lapsiaansa</i>	$-Vn + -ni$ $-Vn + -si$ $-Vn + -nsA$ $-Vn + -mme$ $-Vn + -nne$

Kuten taulukosta 8 voidaan nähdä, esiintyy aineistossa yhteensä 5 erilaista possessiivisuffiksien yhdistelmää. Nämä yhdistelmät ovat $-Vn + -ni$, $-Vn + -si$, $-Vn + -nsA$, $-Vn + -mme$ ja $-Vn + -nne$. *mies*-lekseemin kohdalla pleonastista muotoa esiintyy yksikön 1. persoonassa sekä yksikön ja monikon 3. persoonassa. Näin ollen kyseisen lekseemin possessiivisuffiksien yhdistelmät ovat $-Vn + -ni$ ja $-Vn + -nsA$. *lapsi*-lekseemin partitiivimuodoissa pleonastiset possessiivisuffiksit esiintyvät yksikössä ja monikossa kaikissa 3 persoonassa. *lapsi*-lekseemiin liittyvät possessiivisuffiksien yhdistelmät ovat siis $-Vn + -ni$, $-Vn + -si$, $-Vn + -nsA$, $-Vn + -mme$ ja $-Vn + -nne$. *nainen*-lekseemin kohdalla hakuohjelma tuotti osumia pleonastisista muodoista vain yksikön ja monikon 3. persoonassa. Koska yksikön ja monikon 3. persoona on muodoltaan sama, on *nainen*-lekseemin kohdalla vain 1 possessiivisuffiksien yhdistelmä: $-Vn + -nsA$.

Kun tarkastellaan kaikkien tutkimieni lekseemien possessiivisuffiksien yhdistelmiä, on 3. persoonan muodoissa esiintyvä yhdistelmä $-Vn + -nsA$ selvästi yleisin. Kaikkien possessiivisuffiksien yhdistelmien osuudet aineistossa voidaan nähdä kuviossa 4.

KUVIO 4. Eri possessiivisuffiksien yhdistelmien esiintyminen aineistossa.

Kuten kuviosta 4 voidaan nähdä, aineistossa esiintyy yksikön 1. persoonan muotoja ($-Vn + -ni$) 8 tapauksessa. Nämä tapaukset kattavat 5 % kaikista pleonastisista muodoista. Yksikön 2. persoonan ($-Vn + -si$) muotoja esiintyy aineistossa yhteensä 7, joka puolestaan kattaa 4 % kaikista pleonastisista tapauksista. Monikon 1. persoonan muotoja ($-Vn + -mme$) esiintyy aineistossa 2 kappaletta. Nämä yhdistelmät kattavat 1 % aineiston pleonastisista muodoista. Monikon 2. persoonan muodot kattavat puolestaan 2 % pleonastisista muodoista tapauksia ollessa 3 kappaletta. Kuten voidaan huomata, ovat yksikön 1. ja 2. persoonan muodot sekä monikon 1. ja 2. persoonan muodot keskenään esiintyvyydeltään hyvin pitkälti samaa suurusluokkaa: sekä yksikön että monikon 1. ja 2. persoonan muodot eroavat toisistaan vain 1 tapauksen verran. Sen sijaan 3. persoonan possessiivisuffiksien yhdistelmiä ($-Vn + -nsA$) esiintyy aineistossa yhteensä 157 kappaletta, joka eroaa huomattavasti muista persoonista. Nämä tapaukset käsittävät 89 % eli selvästi suurimman osan kaikista pleonastisista tapauksista aineistossa.

Kun tarkastellaan eri possessiivisuffiksien yhdistelmien esiintymiä, voidaan ajatella, että innovatiivista muotoa motivoi ainakin 3. persoonan muotoja koskevassa pleonasmassa se seikka, että 3. persoonassa molemmat possessiivisuffiksit $-Vn$ ja $-nsA$ ovat mahdollisia. Koska molemmat possessiivisuffiksit ovat yleiskielen mukaisia, on niiden peräkkäinen käyttö kielenkäyttäjän näkökulmasta ymmärrettävämpää verrattuna muihin

possessiivisuffiksien yhdistelmiin. Tämä johtuu siitä, että 1. ja 2. persoonissa vain tietty possessiivisuffiksi on mahdollinen. Kielentutkimuksessa on kiinnitetty huomiota siihen, että kielellinen uudennos leviää vähitellen äänneympäristöstä toiseen (Mielikäinen 1995: 321–326). Aineiston pohjalta tehdyn analyysin perusteelta vaikuttaakin siltä, että pleonastiset muodot ovat levinneet ensin juuri 3. persoonaan ja ovat sitä kautta leviämässä hiljalleen myös muihin persooniin.

Kaikki tutkittavat lekseemit mukaan lukien pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja esiintyy aineistossa yhteensä 179 tapauksessa. Taulukossa 9 on tarkasteltu kunkin lekseemin esiintymistendenssejä taajuussanastossa (taulukossa TS) (Saukkonen ym. 1979) esitettyjen frekvenssilukujen, aineistoon liittyvien suhdelukujen sekä pleonastisten muotojen pohjalta.

TAULUKKO 9. Lekseemikohtaiset esiintymistendenssit.

lekseemi	esiintymisfrekvenssi (TS)	suhdeluku	pleonastiset muodot aineistossa
<i>mies</i>	71	0,149/1 000	16
<i>lapsi</i>	88	0,526/1 000	109
<i>nainen</i>	163	2/1 000	54

Kuten taulukosta 9 voidaan nähdä, on *mies*-lekseemin järjestysluku on taajuussanastossa (Saukkonen ym. 1979) 71. Se siis on frekvenssiltään tutkimistani lekseemeistä yleisin, mutta sen pleonastisia muotoja esiintyy aineistossa vähiten suhteessa norminmukaisiin muotoihin. *mies*-lekseemin pleonastisten muotojen osumien suhde norminmukaisten muotojen osumiin on 0,149/1 000. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaista 1 000:ta norminmukaista osumaa kohden aineistossa esiintyy 0,149 pleonastista muotoa. *mies*-lekseemin partitiivimuodot, jotka sisälsivät pleonastisen possessiivisuffiksin, tuottivat tutkimistani sanoista vähiten osumia hakuohjelmassa. Yhteensä pleonastiset muodot tuottivat 16 osumaa.

Taajuussanastossa (Saukkonen ym. 1979) *lapsi*-lekseemin järjestysluku on 88. Se on näin ollen yleiseltä käyttöasteeltaan harvinaisempi kuin *mies*, mutta yleisempi kuin *nainen*. Määrällisesti *lapsi*-lekseemien tuottamia pleonastisia osumia on aineistossa eniten. Kuitenkin suhteessa norminmukaisiin muotoihin osumia on vähemmän kuin *nainen*-

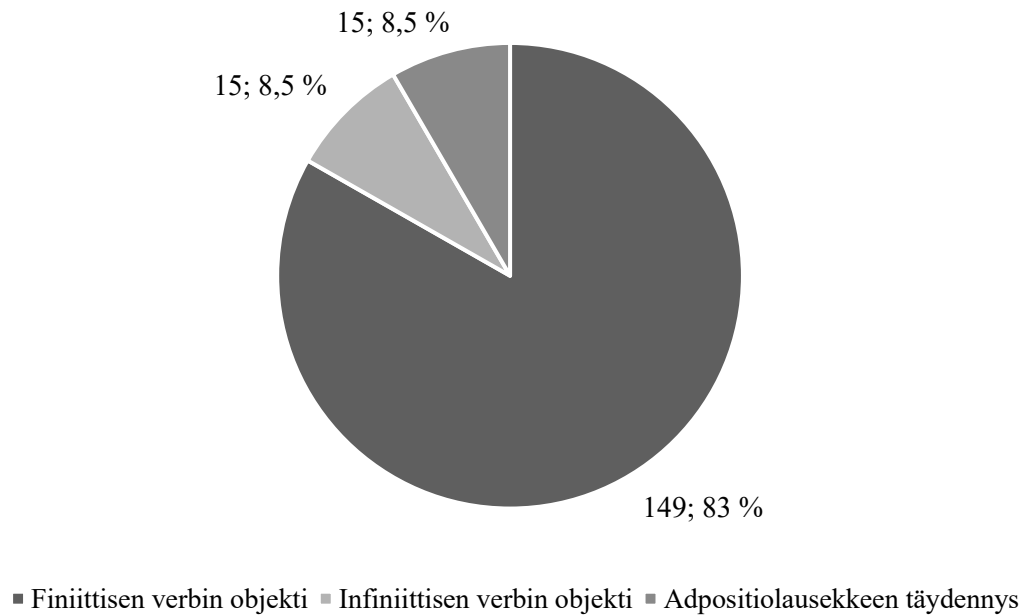
lekseemin kohdalla. *lapsi*-lekseemin kohdalla pleonastisten muotojen osumien suhde norminmukaisten muotojen osumiin on 0,526/1 000. Yhteensä *lapsi*-lekseemin pleonastisia tapauksissa on aineistossa 109.

nainen-lekseemin järjestysluku taajuussanastossa (Saukkonen ym. 1979) on 163, eli se on frekvenssiltään tutkimistani lekseemeistä harvinaisin. Kuitenkin lekseemin suhdeluku on selkeästi lekseemeistä suurin verratessa norminmukaisten muotojen esiintymistä pleonastisiin muotoihin aineistossa. *nainen*-lekseemin kohdalla pleonastisten muotojen osumien suhde norminmukaisiin muotoihin on 2/1 000. *nainen*-lekseemin kohdalla innovatiivinen muoto on siis aineistossa suhteessa kaikista yleisin. *nainen*-lekseemin partitiivimuodot, jotka sisältävät pleonastisen possessiivisuffiksin, tuottivat hakuosumia kahdella eri muodolla. Yhteensä pleonastiset muodot tuottivat 54 osumaa.

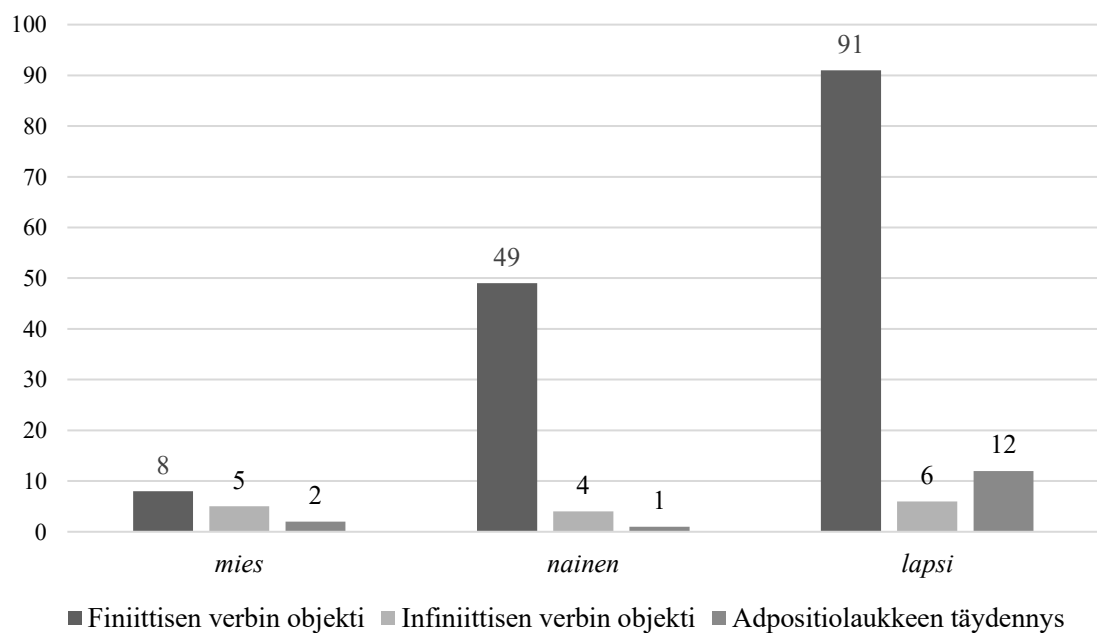
Taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979) tarjoamien frekvenssitietojen ja Paunosen (2003) teorian perusteella voitiin odottaa, että muutoksia tapahtuisi suhteessa eniten *nainen*-lekseemissä, toiseksi eniten *lapsi*-lekseemissä ja vähiten *mies*-lekseemissä. Odotetulla tavalla tutkielmassani Taajuussanaston frekvenssitiedot ja suhdeluvut mukailevat Paunosen (2003) esittämän teorian mukaan tavalla, jossa muutosta tapahtuu herkemmin harvemmin käytetyissä sanoissa. Myös Leslau Wolfen (1969) havainnot morfologisten muutosten alttiudesta harvinaisemmissa sanoissa pätevät siis oman tutkielmani kohdalla. Voidaan kuitenkin pohtia sitä, miksi *nainen*-lekseemin kohdalla esiintyy kyseisen lekseemin kohdalla vähiten eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä, vaikka pleonastiset muodot ovat suhteessa yleisimpiä. Sanan yleisen frekvenssiarvon lisäksi *nainen*-lekseemin edustavuuteen innovatiivisten muotojen osalta voi vaikuttaa myös se, että lekseemin sanahahmo eroaa *mies*- ja *lapsi*-lekseemeistä. *nainen*-lekseemin nominatiivimuodon loppuosa muistuttaa vahvasti *-i(nen)*-johdinta, ja sen vartalokonsonantti vaihtelee tämän tyyppisten johdosten kaltaisesti (*nainen* : *naise-*). (Koivisto 2013: 93.) Voidaan siis myös miettiä, millä tasolla esimerkiksi vartalokonsonanttien vaihtelu ja sanahahmo vaikuttavat innovatiivisten muotojen esiintymiseen.

Kaikkien tutkittavien lekseemien *mies*, *lapsi* ja *nainen* pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävän partitiivimuodon osumat aineistossa ovat jaettavissa syntaktiselta tehtävältään kolmeen kategoriaan. Pleonastiset muodot toimivat konteksteissaan joko finiittisen verbin objekteina, infiniittisen verbin objekteina tai adpositiolausekkeen täydennyksinä.

Syntaktisten kategorioiden suhteellista jakautumista voidaan tarkastella kuviossa 5 ja syntaktisten kategorioiden lekseemikohtaista jakautumista kuviossa 6.

KUVIO 5. Syntaktisten kategorioiden suhteellinen jakautuminen prosentteina.

KUVIO 6. Syntaktisten kategorioiden jakautuminen lekseemeittäin.

Kun otetaan huomioon kaikki tutkittavat lekseemit *mies*, *lapsi* ja *nainen*, esiintyy pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja aineistossa yhteensä 179 tapauksessa. Syntaktiselta tehtävältään pleonastiset muodot edustuvat eniten finiittisen verbin objekteina. Finiittisen verbin objektit kattavat kaikista pleonastisista tapauksista 83 %, ja niitä on 149 kappaletta. On odotuksenmukaista, että juuri finiittisen verbin objekti edustuu aineistossa, sillä objektin sijana partitiivi on yleisin. Tämä johtuu siitä, että objekti on partitiivissa merkitykseltään kielteisessä muodossa, osana rajaamatonta lausetta tai ilmaisemassa epämääräisyyttä tai jaollisuutta. (VISK § 1234.) Kaikkien tutkittavien lekseemien kohdalla finiittisen verbin objekti oli edustetuin syntaktinen kategoria aineistossa. *mies*-lekseemin kohdalla pleonastinen muoto toimii finiittisen verbin objektina 9 tapauksessa, joka kattaa 56 % kaikista *mies*-lekseemin pleonastisista tapauksista. *lapsi*-lekseemin kohdalla pleonastinen muoto toimii finiittisen verbin objektina 91 tapauksessa. Tämä tarkoittaa, että 83 % kaikista lekseemin pleonastisista tapauksista on tehtävältään finiittisen verbin objekteja. *nainen*-lekseemin kohdalla pleonastiset muodot toimivat finiittisen verbin objekteina 49 tapauksessa, joka puolestaan kattaa 91 % kaikista *nainen*-lekseemin pleonastisista tapauksista. Vaikka finiittisen verbin objekti on edustetuin kategoria kaikkien lekseemien kohdalla, *nainen*-lekseemin kohdalla se edustuu myös suhteessa eniten verrattuna muihin lekseemeihin.

Toinen syntaktinen kategoria aineistossa on infiniittisen verbin objekti. Tutkittavien lekseemien pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot toimivat aineistossa infiniittisen verbin objektina yhteensä 15 tapauksessa, joka käsittää 8,5 % kaikista pleonastisista tapauksista. *mies*-lekseemin pleonastisten muotojen kontekstien kohdalla tapauksista 5 on infiniittisen verbin objekteja. Tämä on 31 % kaikista *mies*-lekseemin pleonastisista tapauksista. *lapsi*-lekseemin kohdalla pleonastinen muoto toimii kontekstissa infiniittisen verbin objektina yhteensä 6 tapauksessa, joka kattaa 6 % kaikista lekseemin tapauksista. *nainen*-lekseemin pleonastisen muodon kohdalla tämä syntaktinen kategoria toistuu 4 kertaa, joka kattaa 7 % kaikista kyseisen lekseemin tapauksista. *mies*-lekseemin kohdalla infiniittisen verbin objekteja esiintyy muihin lekseemeihin verrattuna suhteessa selvästi eniten. Kuitenkaan kyseisen kategorian sisällä ei edustu mitään sellaista piirrettä, joka selittäisi jakaumaa. Infiniittiset verbit kaikkien lekseemien kohdalla ovat muodoltaan MA-, A- ja E-infinitiivejä sekä VA-partisiippeja.

Aineistossa pleonastiset muodot adpositiolausekkeen täydennyksenä 15 tapauksessa. Koska tapausmäärä on sama kuin infiniittisten verbien kohdalla, kattaa myös tämä syntaktinen kategoria 8,5 % kaikista aineiston pleonastisista tapauksista. Adpositiolausekkeen täydennyksenä partitiivin esiintyminen on myös suhteellisen yleistä, sillä sija toimii joidenkin adpositioiden täydennyksien muodollisena rektiosijana (VISK § 1234). Tämän huomioon ottaen ei kyseisen syntaktisen kategorian esiintyminen ole odottamatonta. *mies*-lekseemin kohdalla pleonastinen muoto esiintyy aineistossa 2 kertaa adpositiolausekkeen täydennyksenä. Tämä tarkoittaa, että 13 % kaikista lekseemin pleonastisista tapauksista on kategorialtaan adpositiolausekkeen täydennyksiä. *lapsi*-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä muotoja on 12 tapaus, joka kattaa puolestaan 11 % kaikista lekseemin pleonastisista muodoista. *nainen*-lekseemi esiintyy adpositiolausekkeen täydennyksenä 1 kerran, joka kattaa 2 % lekseemin pleonastisista muodoista. *nainen*-lekseemin tapauksessa pleonastinen muoto toimii adpositiolausekkeen täydennyksenä suhteessa selvästi vähiten.

Se, että pleonastiset muodot esiintyvät vain edellä mainituissa kolmessa syntaktisessa kategoriassa, on huomioon otettava, muttei kuitenkaan täysin yllättävä piirre aineistossa. Partitiivilla on aineistossani esiintyvien kolmen kategorian lisäksi myös muita yleisiä tehtäviä (VISK 2008 § 1234, ks. myös luku 2.1). Kuitenkin possessiivisuffiksin liittyminen partitiiviin rajaa mahdollisia syntaktisia tehtäviä. Ensinnäkin possessiivisuffiksi viittaa aina persoonaan – tosin persoonaan viittaaminen voi tarkoittaa monia eri asioita. Finiittisten ja infiniittisten verbien objektina sekä adpositioiden täydennysten rektiosijana possessiivisuffiksi viittaa joko persoonaan tai ilmaisee tekijyyttä. (VISK 2008 § 1294.) Näiden lisäksi myös subjektina possessiivisuffiksin sisältävä partitiivimuoto olisi mahdollinen: *hänen lapsi+a=an=sa leikki puistossa*. Kuitenkin subjektin roolissa oleva partitiivi on jo itsessäänkin harvinainen. Tämän vuoksi se, ettei kyseinen tehtävä esiintynyt aineistossa, on odotusten mukaista. Osman sijana, statusrakenteena, predikaattina tai adverbiaalina toimiminen taas ei ole possessiivisuffiksin sisältävälle partitiiville käytännössä mahdollista, vaikka ne kuuluvatkin partitiivin tehtäviin. (VISK 2008 § 1234.)

Kolmen syntaktisen kategorian lisäksi aineistossa esiintyy muutama usein toistuva rakenne. Tällaisia rakenteita ovat *x kohtaan*, *x vastaan* ja *omaa x* -rakenteet. *x kohtaan* ja *x*

vastaan -rakenteet esiintyvät adpositiolausekkeen täydennykset -kategoriassa, jossa *kohtaan*- ja *vastaan*-sanat toimivat lausekkeiden edussanoina. *x kohtaan* -tyyppinen rakenne esiintyy aineistossa 13 kertaa ja *x vastaan* -rakenne 2 kertaa. *omaa x* -rakenne toistuu aineistossa yhteensä 15 tapauksessa. Tämän tyyppinen rakenne, jossa tutkittavan lekseemin etumäärityksenä on *omaa*-sana, esiintyy *nainen*-lekseemin kohdalla 1 kerran ja *lapsi*-lekseemin kohdalla 14 kertaa. *mies*-lekseemin kohdalla rakenne ei esiinny kertaakaan. Kaikista pleonastisista tapauksista *omaa x* -rakenteet kattavat 9 %.

lapsi-lekseemi saa tutkittavista lekseemeistä selvästi etumäärityksiä konteksteissa. *omaa x* -rakenteen runsas esiintyminen *lapsi*-lekseemin kohdalla vaikuttaa etumääritysten suureen määrään. Syy siihen, miksi etumäärityksiä ja etenkin *omaa x* -rakennetta esiintyy *lapsi*-lekseemin kohdalla huomattavasti enemmän kuin *mies*- tai *nainen*-lekseemien, voi löytyä sanojen semanttisesta merkityksestä. Voi olla, että *lapsi* käsitetään yleisellä tasolla helpommin omistettavaksi kuin *mies* tai *nainen*, jolloin *lapsi*-lekseemin yhteydessä käytetään enemmän *oma*-etumäärityksiä kuin muiden tutkittavien lekseemien. Muut etumääritykset ovat aineistossa kaikkien lekseemien kohdalla samantyyppisiä. Etumääritykset ovat genetiivimäärityksiä (*hänen, heidän*), tarkenteita (*niitä, tätä, edellistä*), adjektiivimäärityksiä (*pieni*) ja kvantifioivia määrityksiä (*kaksi*).

Pleonastisten muotojen konteksteista on lisäksi mainittava se, että *nainen*-lekseemin konteksteissa esiintyy lisäksi *suojella*-verbi peräti 14 tapauksessa. Tämä kattaa 26 % kaikista *nainen*-lekseemin osumista. *mies*- tai *lapsi*-lekseemien kohdalla ei esiinny tiettyä sanaa samalla tavalla systemaattisesti. Muuta huomioitavaa pleonastisten muotojen konteksteissa on se, että muutamassa tapauksessa konteksteissa on toistuvia pleonasmitapauksia. Tämän tyyppisiä tapauksia voidaan tarkastella esimerkeissä (65–67). Kuitenkin aineistossa on myös tapauksia, joissa esiintyy pleonastinen tapaus, mutta kontekstissa on myös toinen possessiivisuffiksiin sisältävä partitiivimuoto, joka on kirjoitettu norminmukaisesti (esimerkki (68)).

- (65) *Muslimimies perheen päässä suojelee **naistaansa ja lapsiaansa** hirmuhallinnolta.* (S)
- (66) *Nykyään Suomessa asia on niin että nainen vie ja mies vikisee tai mies on joku juoppo, joka kohtelee **naistaansa ja lapsiaan** huonosti.* (S)
- (67) *Mutta eikös sitä naisen pitänyt olla onnellinen alistuessaan ja **palvellessaansa miestänsä**?* (S)
- (68) – – *"mies täyttäkään velvollisuutensa **vaimoansa** kohtaan ja vaimo **miestänsä***

kohtaa. (S)

Aineistoesimerkkien pohjalta voidaan pohtia sitä, millaisissa tapauksissa pleonastisen possessiivisuffiksin käyttö on saman kontekstin sisällä systemaattista. Toisteisen pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävissä esimerkeissä (65) ja (66) sekä lekseemit *nainen* ja *lapsi* edustavat samaa sanahahmoa. Ne ovat molemmat 2-vartaloisia, 2-tavuisia ja *e*-vartaloisia. Vastaavasti myös esimerkin (67) *palvella*-verbi on 2-vartaloisen ja *e*-vartaloisen. Esimerkissä (68) myös *mies*-lekseemi edustaa sanahahmoltaan 2-vartaloisia, 2-tavuisia ja *e*-vartaloisia sanoja. Norminmukaisesti kirjoitettu *vaimo*-sana taas on yksivartaloisen ja *o*-vartaloisen. On mahdollista, että tietyt sanahahmot motivoivat innovatiivista muotoa paremmin kuin toiset. Tähän voi liittyä etenkin 2-vartaloisuus ja *e*-vartaloisuus. Se, että samanhahmoisissa sanoissa on käynnissä myös muunlaisia muutospyrkimyksiä pleonastisen possessiivisuffiksin lisäksi, tukee tätä käsitystä.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tässä pro gradu -työssä olen tutkinut pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja lekseemeissä *mies*, *lapsi* ja *nainen*. Pleonasmi-käsitteellä viitataan ilmiöön, jossa kaksi saman merkityksen kantavaa suffiksia esiintyy saman lekseemin sisällä peräkkäin. Tutkimani lekseemit edustavat kaikki sanahahmoltaan 2-vartalaisia, 2-tavuisia, e-vartalaisia sanoja. Tutkielmani aineisto on peräisin Suomi24-internetkeskusteluista, jotka olen kerännyt konkordanssihakuohjelma Korpilla.

Pleonastisia possessiivisuffiksimuotoja on havaittu viime aikoina enenevässä määrin, ja tutkielmani tavoitteena on ollut selvittää, missä vaiheessa kielellinen, sanan rakenteeseen kohdistuva muutospyrkimys on. Tutkimuskysymykseni ovat olleet seuraavat:

- Millaisia pleonastisia possessiivisuffiksien yhdistelmiä aineistossa esiintyy?
- Kuinka paljon aineistossa esiintyy lekseemin partitiivimuotoa, jossa on pleonastinen possessiivisuffiksi, ja miten esiintymistajuus varioi eri lekseemien kohdalla?
- Millaisissa syntaktisissa konteksteissa pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot esiintyvät?

Aineistossa pleonastiset possessiivisuffiksit esiintyvät suurimmaksi osaksi 3. persoonan muodoissa. Aineistossa esiintyy kuitenkin myös muita possessiivisuffiksien yhdistelmiä. 89 % aineiston pleonastisista tapauksista ovat 3. persoonan muodoissa. Loput 11 % ovat joko 1. tai 2. persoonassa esiintyviä muotoja. *mies*-lekseemin kohdalla eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä aineistossa on 2, *lapsi*-lekseemin kohdalla 5 ja *nainen*-lekseemin kohdalla 1. Eri possessiivisuffiksien yhdistelmiä aineistossa on yhteensä 5. Nämä yhdistelmät ovat *-Vn + -ni*, *-Vn + -si*, *-Vn + -nsA* + *-Vn + -mme* ja *-Vn + -nne*.

Olen luvussa 3 tuonut esille, että morfologiansa puolesta esimerkiksi *lastaansa*-tyyppinen muoto voisi olla myös kaksoispartitiivi, jossa on kahden partitiivin päätteiden lisäksi yksi possessiivisuffiksi. Morfeemien raja voi näin ollen olla monitulkintainen. Omaa tulkin-taani pleonastisesta possessiivisuffiksista tukee kuitenkin se, että possessiivisuffiksin pleonasmia esiintyy muissakin sijoissa kuin partitiivissa.

Kaikkien tutkittavien lekseemien pleonastisen possessiivisuffiksin sisältäviä partitiivimuotoja esiintyy aineistossa yhteensä 179 kappaletta. Tutkielmassani on selvinnyt, että

lapsi-lekseemin pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot tuottivat tutkimistani lekseemeistä eniten osumia hakuohjelmalla. Yhteensä osumia oli 109. *nainen*-lekseemin partitiivimuodot, jotka sisältävät pleonastisen possessiivisuffiksin, tuottivat enemmän osumia kuin *mies*-lekseemin vastaavat, mutta vähemmän kuin *lapsi*-lekseemin vastaavat. Yhteensä pleonastiset muodot tuottivat 54 osumaa. *mies*-lekseemin partitiivimuodot, jotka sisälsivät pleonastisen possessiivisuffiksin, tuottivat tutkimistani sanoista vähiten osumia. Osumia oli *mies*-lekseemin kohdalla 16.

Taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979) frekvenssitietojen perusteella *mies*-lekseemi on esiintymistiheydeltään lekseemeistä yleisin, *lapsi*-lekseemi toiseksi yleisin ja *nainen*-lekseemi harvinaisin. *mies*-lekseemin kohdalla pleonastisten muotojen osumien suhde norminmukaisten muotojen osumiin on 0,149/1 000 ja *lapsi*-lekseemin kohdalla 0,526/1 000. Suhteessa *lapsi*-lekseemin osumia on siis enemmän kuin *mies*-lekseemin. *nainen*-lekseemin pleonastisten muotojen osumien suhde norminmukaisiin muotoihin on 2/1000. *nainen*-lekseemin kohdalla innovatiivinen muoto on siis aineistossa kaikista yleisin suhteessa norminmukaisiin muotoihin.

Tutkielmassani lekseemien pleonastisen possessiivisuffiksin sisältävät partitiivimuodot jakautuvat kolmeen syntaktiseen kategoriaan. Pleonastiset muodot esiintyvät syntaktiselta tehtävältään aineistossa joko finiittisen verbin objekteina, infiniittisen verbin objekteina tai adpositiolausekkeiden täydennyksinä. Esille on noussut myös muutama aineistolle tyypillinen rakenne.

Kaikista 179 pleonastisesta tapauksesta 149 kappaletta toimii konteksteissaan finiittisen verbin objektina. Pleonastiset muodot toistuvat eniten finiittisen verbin objektina kaikkien tutkittavien lekseemien kohdalla. Infiniittisen verbin objektina pleonastiset muodot esiintyvät yhteensä 15 tapauksessa. Adpositiolausekkeen täydennyksenä pleonastiset muodot toimivat vastaavalla tavalla 15 tapauksessa. Aineistossa toistuvat rakenteet ovat *x kohtaan*, *x vastaan* ja *omaa x* -muotoisia. *omaa x* -rakenteet edustuvat etenkin *lapsi*-lekseemin konteksteissa. *x kohtaan* ja *x vastaan* -rakenteet esiintyvät adpositiolausekkeen täydennykset -kategoriassa. *oma*-sanana lisäksi pleonastiset muodot saavat toisinaan myös muita etumääritteitä. Etumääritteet ovat joko genetiivimääritteitä, tarkenteita, adjektiivimääritteitä tai kvantifioivia määritteitä. Pleonastisten muotojen syntaktisista konteksteista on lisäksi mainittava, että *nainen*-lekseemin konteksteissa esiintyy *suojella*-verbi peräti

14 kertaa kaikista 54 tapauksesta. *mies-* tai *lapsi-*lekseemien kohdalla ei toistu systemaattisesti tiettyä sanaa.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että pleonastista possessiivisuffiksien käyttöä partitiivimuodoissa esiintyy ainakin 2-vartaloisissa, 2-tavuisissa, *e-*vartaloisissa sanoissa. Vaikka innovatiivisten muotojen esiintyvyys ei ole vielä suuri suhteessa norminmukaisiin muotoihin, on muutospyrkimys silti havaittavissa. Possessiivisuffiksien yhdistelmät ovat kaikista yleisimpiä 3. persoonassa, mutta myös 1. ja 2. persoonan muodoissa esiintyy erilaisia possessiivisuffiksin yhdistelmiä. Pleonastisten muotojen käyttöä esiintyy yleisissä partitiivin tehtävissä, ja pleonastiset muodot kiinnittyvät nomineihin odotetulla tavalla. Pleonastisista muodoista löytyy systemaattista käyttöä, jossa yhden kontekstin sisällä käytetään toistuvasti pleonastista muotoa samanhahmoisissa sanoissa. Aineistosta löytyy kuitenkin myös tapauksia, joissa pleonastista muotoa käytetään vain yhdessä lekseemissä, vaikka samassa kontekstissa on myös toinen partitiivimuotoon kiinnittynyt possessiivisuffiksi, tosin erihahmoisessa sanassa. Korja (2021) ja Pöyhtäri (2021) päätyvät omissa muutospyrkimyksiin liittyvissä tutkielmissaan lopputulemiin, joissa he toteavat vokaalivartaloistumisen olevan jo pitkällä sanoissa, jotka ovat sanahahmoltaan samanlaisia kuin tutkimani lekseemit. Oman tutkielmani pohjalta en voi todeta vielä aivan samoin. Kuitenkin muutospyrkimys on tunnistettava, ja innovatiiviset muodot tulevat todennäköisesti lisääntymään tulevaisuudessa.

Tutkielmani on deskriptiivinen perustutkimus, ja tutkimusprosessia voidaan luonnehtia laadulliseksi aineistopohjaiseksi tutkimukseksi. Tämän kaltaisen tutkimuksen etuihin kuuluu muun muassa, että kyseinen tutkimusmetodi soveltuu hyvin erilaisiin tutkimuksiin ja se sallii tutkijan tehdä muutoksia läpi tutkimusprosessin. Se sopii myös pienempien aineistojen pohjalta tehtyihin tutkimuksiin sekä sellaisten aiheiden tarkasteluun, joita ei aiemmin ole tutkittu. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 415.) Tutkielmani edetessä olen todennut, että laadullinen aineistopohjainen tutkimus on hyvä lähestymistapa tarkastella tutkimieni kaltaisia muutospyrkimyksiä. Esimerkiksi *mies-*lekseemin osa-aineiston ollessa laajuudeltaan pienehkö mahdollistaa yksityiskohtainen aineiston käsittely sen, että myös suppeampi esiintymäjoukko riittää tutkimuskysymyksiin vastaamiseen.

Vaikka Korp-hakuohjelmalla keräämäni internetkeskusteluaineisto ei ole laaja, saa tutkielmastani kuitenkin hyvän kuvan siitä, missä vaiheessa kyseinen morfologinen

muutosilmiö on menossa. Aineistona korpustyyppinen internetkeskusteluaineisto palveli hyvin tutkielmani. Aineistoa oli helppo käsitellä, ja hakuosumat ovat tutkielmani kannalta tarkoituksenmukaisia. En usko, että muista kirjallisista aineistoista olisi löytynyt vastaavaa määrää pleonastisia muotoja. Internetkeskustelujen puheenomaisuus mahdollisti kielenkäytön kannalta realistisen aineiston käyttämisen ilman keskustelun nauhoittamista ja litterointia. Toisaalta kielen puheenomaisuus vaikeutti aineiston syntaktista analyysia.

Kuten kandidaatintutkielmanikin (Kangas 2020) kohdalla, suurimmat haasteet syntyivät pro gradu -työssäni internetkeskusteluiden syntaktisesta analysoinnista. Toisinaan hyvin puheenomainen ja normittamaton kieli on paikoin monitulkintaista. Tästä syystä en voi täysin sulkea pois sitä mahdollisuutta, etteikö analyysivaiheessa olisi voinut sattua yksittäisiä virheitä. Uskon kuitenkin, että olen saanut aineiston analysoitua erittäin pienellä virhemarginaalilla.

Suffiksien pleonasmista ilmiönä löytyy varmasti runsaasti lisää tutkittavaa myös suomen kielen osalta. Esimerkiksi possessiivisuffiksin pleonasmista on havaintoja myös muissa sijoissa kuin partitiivissa. Tutkimusta voisi siis laajentaa partitiivin lisäksi muihin sijoihin, joissa innovatiivisia muotoja esiintyy. Pleonastisen possessiivisuffiksin lisäksi myös muunlaiset pleonasmien ilmentymismuodot, kuten kaksoispartitiivi, ovat edelleen potentiaalisia tutkimuskohteita. Esimerkiksi *lastaa*-muoto, joka tuotti koehauissa Korp-ohjelmalla hakuosumia (ks. luku 3) kaipaisi lähempää tarkastelua. Vaikka muutospyrkimyksiä on käynnissä tällä hetkellä etenkin 2-vartaloisissa, 2-tavuisissa, *e*-vartaloisissa sanoissa, voi viitteitä muutospyrkimyksistä etsiä myös erihahmoisista sanoista. Seuraavaksi tutkimusta voisikin laajentaa myös muihin lekseemeihin, kenties juuri erihahmoisiin. Kaikenlaiset morfologiset tutkimukset täydentävät toisiaan ja avaavat lisää näkökulmia siitä, mihin suuntaan kielemme on mahdollisesti kehittymässä. Tämän vuoksi myös muunlaisista muutospyrkimyksistä tehdyt tutkimukset laajentavat käsitystä pleonasmista ja lainalaisuuksista sen takana. Tämä on tarpeen, sillä pleonasmi on toistaiseksi edelleen vain vähän tutkittu aihe fennistiikan kentällä.

LÄHTEET

- ARIANI, SARI MUTIA 2015: *An analysis of pleonasm in english song lyrics on the billboard chart (hot 100)*. Indonesia: University Kupang.
- BARON, IRÉNE – HERSLUND, MICHAEL – SØRENSEN, FINN 2001: *Dimensions of possession*. Philadelphia: John Benjamins.
- BAUER, LAURIE 1988: *Introducing linguistic morphology*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- BIBER, DOUGLAS 1988: *Variation across speech and writing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BORIN, LARS – FORSBERG, MARKUS – ROXENDAL, JOHAN 2012: Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken. Korp on käytettävissä osoitteessa <https://korp.csc.fi/>.
- BRANCH, HANNELE 2005: *Montako ja pleonasmia*. – Virittäjä 1 s. 3–27.
- BRANCH, HANNELE 2001: *Montaa kielivirheenä. Näkymättömän käden jäljillä*. Virittäjä 2 s. 193–215.
- CRYSTAL, DAVID 2006: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- EPOGEL, NAPOLEON 2014: Duplication in Cameroon English: Pleonasm or Heightening the Degree of Idea Expressed? *Journal of Foreign Languages* (2)1 s. 105–119.
- FERTIG, DAVID 2013: *Analogy and morphological change*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- HAKULINEN, LAURI 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- HEINE, BERND 1997: *Possession. Cognitive sources, forces and grammaticalization*. New York: Cambridge University Press.
- HÄKKINEN, KAISA 1994: *Agricolasta nykykieleen: suomen kielen historia*. Helsinki – Porvoo – Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- JENSEN, JOHN T. 1990: *Morphology. Word structure in Generative Grammar*. Philadelphia: John Benjamins.
- KANGAS, SELINA 2020: *Kaksoispartitiivin esiintyminen ja syntaktinen ympäristö numeraaleissa kaksi, viisi ja kuusi*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto. Suomen kielen oppiaine.
- KANTOR, BENJAMIN 2019: *Where does 'ayyē come from? Proclisis and affix pleonasm*

in the biblical hebrew interrogatives 'ē and 'ayyē*. Cambridge: University of Cambridge.

- KASHEFI, OMID – LUCAS, ANDREW T. – Hwa, Rebecca 2018: *Semantic Pleonasm Detection*. Pittsburgh: University of Pittsburgh.
- KOIVISTO, VESA 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOKKO, OSSI 2007: *Inkerinsuomen pirstaleisuus. Eräiden sijojen kehitys murteen yksilöllistymisen kuvastajana*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja N:o 48. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- KORHONEN, RIITTA 2016: *Yleiskielen seuranta: talkoohavaintoja 6*. Kotimaisten kielten keskus.
- KORHONEN, RIITTA 2006: *Ovatko omistusliitteet kadonneet?* Kotimaisten kielten keskus.
- KORJA, EMMA 2021: *Kaikkea paskaa sitä täytyy näkeä ja kokea. Vokaalivartaloistuminen nähdä-verbin A-infinitiiveissä*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen oppiaine. Oulun yliopisto.
- KÄRKKÄINEN, SALLI 2021: *Panettu vai pantu, juoksettu vai juostu? : panna- ja juosta-verbien vokaalivartaloistuminen*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen oppiaine. Oulun yliopisto.
- LAASANEN, MIKKO 2021: *Meneillään oleva kielenmuutos ja kielellinen vaihtelu: variationistisen sosiolingvistiikan teoriaa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- LAGUS, KRISTA – PANTZAR, MIKA – RUCKENSTEIN, MINNA – YLISIURUA, MARJO-RIIKKA 2016: *Suomi 24: muodonantoa aineistolle*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- LAIPPALA, VERONIKA – PALANDER-COLLIN, MINNA 2020: *Korpusaineistot*. – MILLA LUODONPÄÄ-MANNI, MARKUS HAMUNEN, REETTA KONSTENIUS, MATTI MIESTAMO, URPO NIKANNE, KAIUS SINNEMÄKI (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 460–486. Suomen Kirjallisuuden Seura: Helsinki.
- LIUKKONEN, SONJA 2021: *Miksi aina mieheä syyllistetään parisuhteen hankaluuksista? : partitiivin innovatiivisten vokaalivartalomuotojen luontevuus eri konteksteissa*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen oppiaine. Oulun yliopisto.
- LUODONPÄÄ-MANNI, MILLA – HAMUNEN, MARKUS – REETTA, KONSTENIUS 2020: *Tutkimuksen käytäntö*. – MILLA LUODONPÄÄ-MANNI, MARKUS HAMUNEN, REETTA KONSTENIUS, MATTI MIESTAMO, URPO NIKANNE, KAIUS SINNEMÄKI (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 1–37. Suomen kirjallisuuden seura:

Helsinki.

- LUODONPÄÄ-MANNI, MILLA – OJUTKANGAS, KRISTA 2020: *Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus*. – MILLA LUODONPÄÄ-MANNI, MARKUS HAMUNEN, REETTA KONSTENIUS, MATTI MIESTAMO, URPO NIKANNE, KAIUS SINNEMÄKI (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 412–441. Suomen kirjallisuuden seura: Helsinki.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1995: *Montaa-partitiivi* – Kielikello 2/1995.
- MATTILA, MARKUS 2019: ”*Olen pahoillani ja huolissaan*” – *Tutkimus persoonakongruenssista olotilanilmausidiomeissa Suomi24-korpuksessa 2001–2017*. Pro gradu avhandling i finska språket Handledare. Leena Maria Heikkola Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi Åbo Akademi. Turku: Turun yliopisto.
- MCMAHON, APRIL M.S. 1994: *Understanding language change*. University of Cambridge: Cambridge.
- MÄÄTTÄ, URHO 1994: *Funktionaalinen selittäminen morfologiassa. Metateoriaa ja huomioita suomen ja sen sukukielten tutkimusperinteestä*. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja kielitieteen laitos.
- MÜLLER, PETER O. – OHNHEISER, INGEBORG – OLSEN, SUSAN – RAINER, FRANZ 2015: *Word formation. An international handbook of the languages of Europe*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- NEVIS, JOEL A. 1986: Decliticization and Deaffixation in Saame: Abessive taga*. – *Ohio State University Department of Linguistics. Working Papers in Linguistics* 34 s. 1–9.
- ORTMANN, ALBERT 1999: Affix Repetition and Non-Redundancy in Inflectional Morphology. – *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 18 Issue 1 s. 76–120.
- PAUNONEN, HEIKKI 2003: *Suomen kielen morfologisista muutosmekanismeista*. – LEA LAITINEN, HANNA LAPPALAINEN, PÄIVI MARKKOLA & JOHANNA VAATTOVAARA (toim.), *Muotojen mieli. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatiosta* s. 187–242. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PAUNONEN, HEIKKI 1995: *Puhesuomen muuttuva omistusjärjestelmä*. Virittäjä 4 s. 501–531.
- PÖYHTÄRI, ESSI 2021: Mitenkähän tulenee onnistumaan tämä systeemi : *vokaalivartalointunut potentiaali keskustelupalsta-aineistossa*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen oppiaine. Oulun yliopisto.
- RAVILA, PAAVO 1963: *Transformaatioteoria*. Virittäjä 1 s. 1–16.

- REMES, HANNU 2009: *Muodot kontrastissa. Suomen ja viron vertailevaa taivutusmorphologiaa*. Suomen kieli. Oulun yliopisto.
- SALMI, HEIDI 2010: *Mikael Agricolan teosten kielen ala-, ylä- ja pää-vartalaiset adpositiot*. Turku: Turun yliopisto.
- SAUKKONEN, PAULI – HAIPUS, MARJATTA – NIEMIKORPI, ANTERO – SULKALA, HELENA 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. WSOY Porvoo.
- SAWADA, TSUYOSHI 2015: Pleonastic Merger. – *Doctoral Dissertations* 891. Connecticut: University of Connecticut.
- SIRVIÖ, MARIA 2020: *Sillä hetkellä emme sureneet : surra-verbin konsonanttivartaloi-set*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen oppiaine. Oulun yliopisto.
- TTP = TIETEEN TERMIPANKKI. Deskriptiivinen menetelmä. Haettu osoitteesta https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:deskriptiivinen_menetelm%C3%A4. (7.4.2021).
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJARIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. URN:ISBN:978-952-5446-35-7. <https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>. (11.2.2022).
- VÄSTI, KATJA – PALVIAINEN, SANTERI 2020: Kokeellisia näkökulmia innovatiivisiin vokaalivartalomuotoihin. – *SKY Journal of Linguistics* 33, 199–244.
- YLIKOSKI, JUSSI 2005: Puhekielen morfologisten ja semanttisten innovaatioiden tutkimusnäkyymiä – esimerkkinä suomen tekeen- ja tekees-tyyppiset verbimuodot. – *Puhe ja kieli* 25(4) s. 187–210.
- YLITALO, AUNEMARIA 2020: *Vokaalivartalaiset *lapsea ja *mieheä keskustelupalsta-aineistossa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopisto. Suomen kielen oppiaine.
- WOLF, LESLAU 1969: *Frequency as Determinant of Linguistic Changes in the Ethiopian Languages*. Los Angeles: University of California.